

A Raukea e Paulus i Here Lakea ne Huriki a Rom

A Nita Vakalohoka

E huriki a bakovi na lohokanga na Ngava Dagi karaba ri taki a raukea iea, i muholi ne vone Paulus i herea. E huriki a tara ne Kristo hosi ri matakari kamumu a maka raukea ne Paulus i here. A vuhuna ri luhoi e huriki ranga ma ri gi here a raukea ne ria, lakea ri gi ru a rane Paulus vona.

I mata manga e Paulus i made o Korin, i herea a raukea iea na pida e 57 AD.

E huriki a Iuda ri made o Rom, i kupo ne ria ri uka mahala. Ria takutaku kunana ri tahoka a mahala, ri tahoka a lohokanga. Re huriki a Iuda nga ri made na tara takutaku viliha lae o Rom. A tara takutaku nga ri tahoka a matakari ne ria.

E huriki a Iuda iea o Rom ri ta Grik. E Paulus i herea ra raukea iea na nita Grik. I kupo ne huriki a Rom ri ramai a naro ni vasileki ne huriki a Iuda, lakea i vakabele a maregoa ne ria a Iuda turana e huriki i uka ma ria a Iuda.

E huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda ri tahoka a narone ria takutaku ni luhoi torea e Kristo. E Paulus ngane i here lakea ne ria, ge kori ria vona ra maregoa iea. I ngaru ria ri gi made palupu, nahea ni ramai a vilone ria takutaku. E Paulus i taki e huriki a Iuda maea, ria ranga ri manga e huriki i uka ma ria a Iuda, muga na hini ri luhoi torea e Kristo (sapta 1–3).

E Paulus i Vakatubu ni Here

1 ^{1a}Iau e Paulus, a vora ne Isu Kristo. A Vure i vulaki iau ge iau a apostolo vona, i ru iau ga vakalongo a Velenga Kamumu vona. ^{2b}Hosi i ta muholi ne huriki a propet vona, ge bele kavakava a Velenga Kamumu iea. Lakea e huriki a propet ri here puru na Hinere na Vure. ³Ra Velenga Kamumu na Tuna Vure. I bele manga a bakovi, i valai na

^a 1:1 Apo 9:15 ^b 1:2 Rom 16:25-26

kabune Davit. ⁴A Hanu Kiripiripi i vakasiri kavakava ne hita, e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita ia a Tuna Vure a vuhuna i vakamahuri mulea na matenga. ⁵^cIau i uka ma a bakovi kamumu, pali e Kristo i rata kamumu iau, i vulaki iau, ge iau a apostolo. I rata mavonga, ga vakalongo a Velenga Kamumu ne huriki i uka ma ria a Iuda, ri gi togoa e Kristo, ri gi longototoa. ⁶Mua ranga, a Vure i gale mua, ge mua e huriki a tara ne Isu Kristo.

⁷^dA herea a raukea iea i lakene mua e huriki a bakovi a ngatavine o Rom. A Vure i ngaru hateka mua, i gale mua ge mua a tara vona.

A Vure e Tamane hita turana e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita, ru gu rata kamumu mua, ru gu habi a nivalemu ne mua.

E Paulus i Ngaru ni Lakea o Rom

⁸A ngaru ni taki taro mua, na tahuna a luhoi mua, a kavurikea a Vure nau na rane Isu Kristo, a vuhuna na tanga lobo ri tuveri vona a hini mu luhoi torea e Kristo. ⁹Iau a luhoi vakaroro mua, a vasileki. A Vure i lohoka vona a ta muholi, ra Vure, a viri a habi a hategu ni vora vona, a vakalongo e huriki na Velenga Kamumu ne Tuna. ¹⁰^eA vasileki vakaroro ne mua, a nanea a Vure, ia ge ngaru, ge ratea a dalagu ga lakene mua. ¹¹A ngaru hateka ni matai mua a vuhuna a ngaru ni habi tavula ne mua ranga maki ri valai na Hanuna Vure. ¹²A ngaru hateka ni matai mua, si gi vatuhori. Mu gu vakatora a niluhoi nau na naro mu luhoi torea e Kristo vona. Iau tara ga vakatora a niluhoi ne mua na naro iau a luhoi torea e Kristo vona.

¹³^fMua e huriki a turagu, a ngaru mu gu lohoka vona, i balaka kupo ta ga lakene mua, pali a dalagu ni putukari. A ngaru ni lakene mua, ga rata e huriki ranga ri gi luhoi torea e Kristo, i manga a hini a rata na tanga ranga ne huriki i uka ma ria a Iuda. ¹⁴A Vure i habi a leho nau, ga vakalongo a Velenga Kamumu ne huriki lobo; re huriki a Grik, e huriki i uka ma ria a Grik, e huriki a bakovi na lohokanga, e huriki a bakovi i uka ma ri lohoka hateka. ¹⁵I mavonga i rike rike a hategu ni vakalongo ne mua ranga a Velenga Kamumu, mua e huriki o Rom.

E Huriki Ri Luhoi Torea a Vure Ni Gale a Bakovi Malamala

¹⁶^gI mavonga, i uka ma a maruhu ni vakalongo ne huriki a Velenga Kamumu, a vuhuna ia a nitora na Vure ni korimule e huriki lobo ri luhoi tora ia, e huriki a Iuda taro, muri e huriki i uka ma ria a Iuda. ¹⁷^hA Velenga Kamumu i vakalongo hita vona, a naro a Vure i ravunu vuroki a naro hale ne huriki ri luhoi torea e Kristo. I manga a ngava ni here hosi na Hinere, i maea,

^c 1:5 Apo 26:16-18; Gal 2:7-9 ^d 1:7 Gi 6:25-26 ^e 1:10 Apo 19:21; Rom 15:23

^f 1:13 Apo 19:21 ^g 1:16 Mrk 8:38; Apo 13:46; 1Ko 1:18-24 ^h 1:17 Hab 2:4; Rom 3:21-22

“Ga ravunu vuroki a naro hale ne huriki ri luhoi tora iau, ri gi mahuri vakaroro.”

A Rongova na Vure

¹⁸A Vure meli na hunu, i vakasiri a rongova vona ne huriki lobo ri ngalahere vona, e huriki ri rata a naro hale. Re huriki nga, a naro hale ne ria i rata e huriki ranga i uka ma ri luhoi torea a nita muholi. ¹⁹ⁱI madihi a hatena, a vuhuna i kavakava a Vure, ia a Vure navai. I vakasiri pali ne ria a narona. ²⁰^jI muholi, i uka ma si masia a Vure na matane hita. Pali i vakatubu na tahuna a Vure i ratarike a maki lobo, si matai a maki i ratarike, si matakilaka vona ia a Vure, i tahoka a nitora dagi i tabuli vakaroro. I mavonga i uka tara viri ge ta maea, “Iau i uka ma a lohoka na Vure.”

²¹^kRi lohoka na Vure, pali i uka ma ri togoa manga ge ia a Vure Muholi. I uka ma ri kavurikea na naro kamumu vona. A niluhoi ne ria i bele manga manga, lakea ri keru ni lohoka vona a maki na Vure. ²²^lRi taki ta ri lohoka hateka, pali ri bele manga a manga. ²³^mRi koi ni kavurikea a Vure, ra i made vakaroro. Ri rata a hanune huriki a bakovi, ra bara ri mate, a hanuna kadirovo, a maka maki mahuri na robo, a maka maki manga a mata, a tabelebako, ri kavurikea ria.

²⁴I mavonga a Vure i lohoplea, ri gi ramai a ningaru hale na kakaine ria, lakea ri vakamoto a kakaine ria na maka naro katoki ni mole lae. ²⁵A Vure i rata mavonga a vuhuna ri pe pali a nita muholi vona, ri ramai a ngava taminga. Ri kavurikea kunana a maka maki ri ratarike. I uka ma ri kavurikea a Viri i ratarike a maki lobo, ra viri si gi kavurikea vakaroro. I muholi.

²⁶Ri lohoplea a Vure, lakea a Vure tara i lohoplea, ri gi muri mai a ningaru hale na kakaine ria, a naro ni maruhu vona. E huriki a ngatavine ne ria i uka ma ri muri mai a vilo na parangia. Ri vatari e huriki a ngatavine. ²⁷ⁿE huriki a bakovi ranga, i uka ma ri muri mai a vilo kamumu na parangia. Ri muri mai a ningaru dagi na kakaine ria, ri vatari e huriki a bakovi. E huriki a bakovi nga ri uka a nimaruhu, i mavonga ri bole a mapane ria pololilo na kakaine ria i hale.

²⁸Ri marikoi ni luhoia a Vure, lakea i lohoplea, ri gi vora vona a maka niluhoi hale ne ria. I mavonga, ri vakatubu ni rata a maka naro hale, ra i ta pupukari vona a Vure. ²⁹Ri rata vakaroro a naro hale legelege. Ri hale. Ri ngutu vakaroro na maki na viri tara. Ri rata tuhare vakaroro. Ri vamasigoro vakaroro. Ri ngaru bala ni rabalaki a viri. I

ⁱ 1:19 Apo 14:15-17; 17:24-28 ^j 1:20 Jop 12:7-9; Sng 19:1 ^k 1:21 Epe 4:17-18

^l 1:22 Jer 10:14; 1Ko 1:20 ^m 1:23 Vin 4:15-19; Sng 106:20 ⁿ 1:27 Levi 18:22; 20:13; 1Ko 6:9

uka ma ri made na nivalemu ranga. Ri tami bala e huriki. Ri padi virihi tavula e huriki na ngava. Ri vapidimomo vakaroro. ³⁰Ri vakahale tavula a rane huriki. Ri marikoi na Vure. Ri ratapile e huriki na ngava. Ri bibi rike mule ria. Ri vakabele a naro hale karaba. Ri longotaro a ngavane tamane kinane ria. ³¹Ri manga. I uka ma ri muri mai a ngava ri ta muholi ta ri gi ratea. Ri marikoi e huriki a kabukabu ne ria. Ri uka naro na nidodo. ³²Ri lohoka vona a Vure i ta muholi vona ge rabalaki e huriki a bakovi maea. Pali ri tabana ni rata vakaroro a maka naro hale nga. Pali ri kavurike tabu e huriki ranga ri rata vakaroro a naro hale nga.

A Vure Ge Pelekado Kamumu e Huriki

2 ¹I uka ma i kamumu o pelekado a narone huriki ranga, a vuhuna na tahuna o pelekado ria, o pelekado mule ioe. Ioe tara o rata a maka naro hale manga ria. ²Si lohoka vona a vilona Vure i malamala kunana na tahuna i pelekado e huriki ri rata a naro hale nga. ³I mavonga, naha ni luhoi a Vure i uka ma ge pelekado ioe, a vuhuna ioe tara o rata a naro hale manga ria. ⁴Naha ni luhoi i kamumu go tabana ni rata a naro hale, a vuhuna a Vure a mari ni rata kamumu hateka e huriki, a mari ni hatenono hateka. Naha ni luhoi mavonga. A Vure i rata kamumu ioe, a vuhuna i ngaru go pulo a vilomu. ⁵A Vure bara i vakamadihi hateka ioe, a vuhuna o putu ngingi, i uka ma o pulo a vilomu. Bara i habi a nimadihi vomu muri ma na tahuna a rongova vona ge bele kavakava, ge pelekado e huriki lobo na naro i taku kunana. ⁶A Vure ge habi a mapa ne huriki lobo, i muri mai a narone ria. ⁷E huriki ri ramai a naro kamumu, ri toni a bulune ria ni ratea a Vure ge vivi hateka ne ria, ri toni a bulune ria ni bole a nimahuri vakaroro, a Vure ge habi a nimahuri vakaroro ne ria. ⁸Pali e huriki ri luhoi mule ria kunana, ri marikoi ni longototoa a ngava muholi, ri longototo kunana ni rata a naro hale, a rongova na Vure bara i vakamadihi hateka ria. ⁹Bara i habi a nimadihi dagi ne huriki ri rata vakaroro a rabu hale, bara ri loho gori lae. Bara i bele taro ne huriki a Iuda, muri bara i bele ne huriki i uka ma ria a Iuda. ¹⁰Pali bara i vakabagetu, i kavurike, i habi a nivalemu ne huriki ri rata vakaroro a naro kamumu. Ne huriki a Iuda taro, muri ne huriki i uka ma ria a Iuda. ¹¹Ge rata mavonga, a vuhuna e huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda, a Vure ge pelekado e huriki lobo na naro i taku kunana.

A Vure Ge Pelekado e Huriki Lobo

¹²E huriki i uka ma ria a Iuda, i uka ma ri lohoka na maka Vinara a Vure i habi ne Moses. Pali na tahuna ri rata a naro hale, bara ri vurua,

° 2:1 Mat 7:1-2; Ion 8:7 ¢ 2:4 Epe 1:7; 2Pe 3:15 ¤ 2:6 Sng 62:12; Snd 24:12; Mat 16:27; 2Ko 5:10 † 2:8 2Tes 1:8

pali a Vinara i uka ma ge pelekado ria. E huriki a Iuda ri lohoka na Vinara a Vure i habi ne Moses. Na tahuna ri rata a naro hale, ria ranga bara ri vurua, a vuhuna a Vure bara i pelekado ria na Vinara ne Moses. ¹³I kamumu a Vure i rata mavonga, a vuhuna a viri i malamala na matana Vure i uka ma ia a viri i lohoka kunana na Vinara na Vure. A viri i malamala na matana Vure a viri i longototo vakaroro a Vinara lobo a Vure i habi ne Moses. ¹⁴E huriki i uka ma ria a Iuda, i uka ma ri lohoka na Vinara. Pali na tahuna ri ramai a vilo kamumu na Vinara, i vakasiri manga a Vinara iea i tabuli pololilo na niluhoi ne ria pali. ¹⁵Ri vakasiri ri lohoka na hatene ria a ngava na Vinara. A lohokanga ne ria na naro kamumu, a naro hale, i vakalongo ria maea, “a naro iea i hale” o “a naro iea i kamumu.” ¹⁶Bara i bele mavonga na tahuna a Vure i habia ne Isu Kristo a leho ni pelekado a niluhoi kapiloho, a naro kapiloho ne huriki lobo. A ngava iea, a vakalongo ne huriki na tahuna a vakalongo ria na Velenga Kamumu.

E Huriki a Iuda

¹⁷Ngane ga taki mua e huriki a Iuda. Mu bibi rike mule mua, mu ta maea, “Tau a Iuda.” Mu taki ta a Vure ge korimule mua a vuhuna mu lohoka vona a Vinara a Vure i habi ne Moses. Mu bibi rike mule mua, ta i mua a ngate na Vure. ¹⁸Mu lohoka vona a ningaru na Vure, a naro kamumu mu gu ramaia, a vuhuna ni tovo mua na vinara. ¹⁹Mu luhoi ta mu gu vakasiri a dala na Vure ne huriki i uka ma ria a Iuda, i manga a viri i vakasiri a dala na kepa. Mu pahaluhoi ta mua a nipara ne huriki ri made na uvo. ²⁰“Mu lohoka na ngava muholi ni here puru, ra Vinara, lakea mu pahaluhoi ta mua a mari ni tovo, mu gu tovo e huriki i uka ma ria a Iuda. Mu ngaru ni tovo ria, a vuhuna mu luhoi ta ri manga e huriki a koma kiroko, e huriki a manga. ²¹“Mu paki ni tovo e huriki ranga, pali mu koi ni tovo mule mua. Mu vara e huriki nahea ri gi panaho, pali mua a panaho. ²²Mu vara e huriki nahea ri gi mole, pali mua mu mole. I mata marango. Mu marikoi vona a maka nitamina vure, pali i navai mu panaho a maki na roho na vure ne ria? ²³Mu bibi rike mule mua, mu ta maea, “Mi lohoka na Vinara na Vure.” Pali i mata hale na tahuna mu longotaro a vinara vona. Mu rata mavonga, mu biua a Vure. ²⁴“I manga a ngava ni here puru na Hinere, “E huriki i uka ma ria a Iuda ri matai a narone mua, lakea ri biua a Vure.”

A Ngava ni Pala a Kuli

²⁵A bakovi ni pala a kulina, lakea i ramai lobo a Vinara na Vure, a hini ni pala a kulina vona bara i koria. Pali a bakovi ni pala a kulina,

° 2:14 Apo 10:35 ° 2:20 2Tim 3:5 ° 2:21 Mat 23:3-4 ° 2:24 Ais 52:5

pali i longotaro a Vinara na Vure, i manga tabu a bakovi i uka ma ni pala a kulina. ²⁶W I mavonga, e rei a viri i uka ma a Iuda, i uka ma ni pala a kulina, pali i longototo a Vinara lobo na Vure, a Vure bara i gale ia a viri vona, i manga ni pala a kulina pali. ²⁷Lakea e huriki i uka ma ni pala a kuline ria, pali ri ramai a Vinara na Vure, bara ri pelekado mua, bara ri taki mua mu rare, ra mua e huriki ni pala a kuline mua, mu lohoka na Vinara na Vure, pali mu longotaro. ²⁸A Iuda muholi i uka ma a viri ni pala a kulina kunana. A naro ni pala a kuli i uka ma ge ratea a Vure ge ngaru a viri. ²⁹*A Vinara ne Moses i uka ma ge pulo a hatena viri. A Vure i ngaru a viri na tahuna a Hanu Kiripiripi i pulo a hatena viri. A viri maea, a Iuda muholi. A bakovi maea, i uka ma i ngaru e huriki a bakovi ri gi kavurikea. I ngaru a Vure kunana ge kavurikea.

A Naron a Vure i Kiripiripi

3 ¹Pali a viri tara bara i nana maea, ‘Ra naro ni pala a kuli, i uka ma i ratea a Vure ge ngaru a viri. Pali a ra maki i kamumu vona ni gi gale hita e huriki a Iuda?’ ²Iau bara koli maea, ‘Ra hini hita a Iuda vona, i tahoka a maki kamumu vona i kupo. A maki tara i kamumu vona, a Vure i habi ne huriki a gare ne hita a Hinere vona.’ ³I muholi, e huriki a gare ne hita hosi, e huriki ranga i uka ma ri longo mai a nitana Vure. I mavonga, ge navai? A Vure tara, i uka ma ge ramai a nitana? ⁴Bara i ramai a nitana! E huriki lobo bara ri tatami, pali a Vure kikeri a Viri ni ta muholi.

I manga a ngava ni here hosi, i maea,

“E huriki lobo ri gi matakilaka vona i muholi a ngava o padi virihi e huriki vona.

Pali e huriki ri padi virihi ioe na ngava, ri gi velu.”

⁵Hita e huriki a bakovi hale, pali a naro hale ne hita i vakasiri kavakava a Vure i malamala. Pali si gi ta navai? Si gi taki a Vure i uka ma i ramai a naro kamumu na tahuna i habi a nimadihi ne hita na naro hale ne hita? Ngane a ta manga a bakovi tavula kunana. ⁶Nahea si gi ta maea! Ge mavonga, ge pelekado navai e huriki lobo na malala?

⁷Pali a viri tara bara i koke, i ta maea, “Na tahuna iau a tatami, e huriki ri matakilalea a Vure a Viri ni ta muholi, lakea ri kavurikea. I mavonga, a Vure, i navai ge taki iau a bakovi hale? ⁸O Paulus, a ngavamu ge muholi, i kamumu si gi rata a naro hale, lakea e huriki bara ri kavurikea a Vure!”

E huriki ranga ri ratea a ngava hale iea, ri padi virihi tavula iau, ta a ratea a ngava iea. I kamumu a Vure ge habi a nimadihi ne ria vona a naro hale iea ri ratea.

^w 2:26 Gal 5:6 ^x 2:29 Vin 30:6; Kol 2:11 ^y 3:4 Sng 51:4

I Uka Tara Bakovi Ge Malamala

⁹Pali hita e huriki a Iuda, si rangi e huriki ranga, o i uka? I uka liu! A ngava si ratea pali i maea, e huriki a Iuda ri manga kunana e huriki i uka ma ria a Iuda. Hita lobo si rata pali a naro hale, lakea a Vure ge pelekado hita. ¹⁰^aA ngava ni here puru na Hinere i ta maea,

“I uka tara viri i malamala na matana Vure. I uka liu.

¹¹ I uka tara viri ge longokilalea a Nitana Vure.

I uka tara viri ge toni ni laho turana Vure.

¹² E huriki lobo ri ngalahere na Vure. Ria lobo a bakovi tavula na matana.

I uka tara viri ge rata a naro kamumu.

I uka liu.”

¹³ ^b“Na ngavane ria, ri bimate e huriki.

A tabelene ria, ri tatami kunana.”

“A nitane ria i ratapile e huriki, i manga a mata hale i kara mate a viri.”

¹⁴ “Ri ruduraha, ri biu kato vakaroro e huriki.”

¹⁵ ^d“Ri kapi kunana ri gi rabalaki a viri.

¹⁶ Na tabeke lobo ri lakea vona ri ratapile, ri vakamadihi e huriki.

¹⁷ Ri keru ni made na nivalemu.”

¹⁸ ^e“I uka ma ri mangenge na Vure.”

¹⁹ Si lohoka vona, a Vinara ne Moses ni here virihi mae e huriki a Iuda, re huriki a vinara i matakari ria. I mavonga, e huriki lobo na malala bara ri keru ni koli a ngava. E huriki lobo bara ri tahoka a ngava na matana Vure; e huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda. ²⁰^fI uka tara viri ge ramai a vinara lobo, lakea a Vure ge takia, ta ia a bakovi malamala. A leho na vinara, i rata hita si gi matakilaka vona a naro hale ne hita.

A Viri i Luhoi Torea a Vure i Malamala

²¹ Ngane i bele kavakava a dala a Vure i ravunu vuroki a naro hale ne hita. I uka ma i bele na ni longototo a Vinara. I bele na dala tara. A dala iea, a Vure i vakalongo muga vona hosi na Hinere i maea, ²² ^ga Vure ge ravunu vuroki a naro hale ne huriki lobo ri luhoi torea e Isu Kristo, a vuhuna e huriki lobo ri palupulupu na matana; e huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda. ²³ Hita lobo si rata pali a naro hale, si marava basi na bagetuanga na Vure. ²⁴ ^hPali a Vure i rata kamumu hita, i taki hita si malamala. I uka ma si ratea tara maki a Vure ge vivi ne

^z 3:9 Rom 1:18–2:24; 3:23 ^a 3:10-12 Sng 14:1-3; 53:1-3 ^b 3:13 Sng 5:9; 140:3

^c 3:14 Sng 10:7 ^d 3:15-17 Ais 59:7-8 ^e 3:18 Sng 36:1 ^f 3:20 Sng 143:2; Rom 7:7;

Gal 2:16 ^g 3:22 Gal 2:16 ^h 3:24 Rom 5:1

hita, ge konamule hita. I rata tavula kunana. E Isu Kristo i ratea a dala iea na nimatena. ²⁵A Vure i rudua ge mate, ge bole a murine hita, ge vakalobo a rongova na Vure, lakea a Vure ge puga vuroki a naro hale ne huriki ri luhoi tora ia. I rata mavonga si gi matakilaka vona a narona i malamala, a vuhuna hosi i hatenono ne huriki a bakovi hale, i uka ma i habi a nimadihi malaviriri ne ria. ²⁶I rata mavonga, na tahuna mona si gi matakilaka vona, ia i malamala. A Vure i rata e huriki lobo ri luhoi torea e Isu ri gi malamala.

²⁷⁻²⁸I mavonga, i uka tara viri ge bibi rike mulea, a vuhuna si lohoka vona i uka tara viri ge longototo lobo a Vinara, lakea a Vure ge ravunu vuroki a naro hale vona. A Vure i ravunu vuroki a naro hale ne huriki ri luhoi torea e Isu.

²⁹ⁱA Vure i uka ma a Vure ne huriki a Iuda kunana. E huriki i uka ma ria a Iuda, ria ranga, ia a Vure ne ria, ³⁰^ja vuhuna a Vure i taku kunana. Ge ravunu vuroki a naro hale ne huriki a Iuda ri luhoi torea e Kristo. I mavonga, ge ravunu vuroki a naro hale ne huriki i uka ma ria a Iuda na tahuna ri luhoi torea e Kristo. ³¹^kI mavonga, i uka ma i ratea a Vinara ne Moses ge uka leho na tahuna a Vure i ravunu vuroki a naro hale na viri i luhoi torea e Kristo. Na tahuna si luhoi torea e Kristo, si vakatora a Vinara ne Moses.

E Abraham i Luhoi Torea a Vure

4 ¹A bakovi e Abraham, ia a vuhune mia e huriki a Iuda. A ra maki si gi tovo vona a naro ni bele malamala na matana Vure? ²E Abraham, bara i rata a naro kamumu, lakea a Vure i ravunu vuroki a naro hale vona, bara i kara ia ge bibi rike mulea. Pali i uka ma ge bibi rike mulea na matana Vure. ³^A Hinere i ta navai? I ta maea, “E Abraham i luhoi torea a Vure, lakea a Vure i galea a bakovi malamala.”

⁴A bakovi i leho i bole a mapana. A mapana i uka ma ni vakaparu ia vona. A mapana ni habi vona na tahuna i leho. ⁵Pali i uka tara maki si gi ratea, a Vure ge vivi ne hita. Pali a Vure bara i gale hita si malamala na tahuna si luhoi tora ia, ra Vure, a Viri i rata e huriki a bakovi hale ri malamala na matana. Ngane a Vure i kori e huriki maea, i gale ria ri malamala, i uka ma a mapane ria. A Vure i kori tavula kunana ria. ⁶I manga e Davit hosi i here a ngava, a Vure ge taki ri malamala e huriki i uka ma ri luhoi tora a maki ri rata, pali ri luhoi torea a Vure. E huriki nga ri gi vivi. A ngava iea i maea,

⁷^m“Ri gi vivi e huriki a Vure i puga vuroki a naro hale ne ria, ri putu puru a vinara,

ⁱ 3:29 Rom 10:12 ^j 3:30 Vin 6:4; Gal 3:20 ^k 3:31 Mat 5:17 ^l 4:3 Vuh 15:6; Gal 3:6
^m 4:7-8 Sng 32:1-2

re huriki a Vure i longo kaburungi a naro hale ne ria.

⁸ Ri gi vivi e huriki a Bakovi Dagi i ravunu vuroki a naro hale ne ria.”

⁹ A Vure, i uka ma i korimule mia kunana e huriki a Iuda, mi gi vivi vona. Mua e huriki i uka ma mua a Iuda, mua ranga mu vivi, a vuhuna mua ranga, a Vure i korimule mua! Ni here puru na Hinere, ta e Abraham i luhoi torea a Vure, lakea a Vure i takia a bakovi malamala. ¹⁰ I muga ne Abraham ni pala a kulina, a Vure i takia e Abraham a bakovi malamala. I uka ma i muri, i muga. ¹¹ Muri, a Vure i takia e Abraham ni gi pala a kulina, ga kilakilana, ge vakasiri ne huriki, i muga, na tahuna e Abraham i luhoi torea a Vure, na tahuna iea i galea a bakovi malamala. A Vure i rata mavonga, ge ratea e Abraham ge ia a vuhuna e huriki i uka ma ni pala a kuline ria, pali ri luhoi torea a Vure, lakea a Vure i taki ria, ri malamala. ¹² I ngaru tabua e Abraham ge ia a vuhuna e huriki ni pala a kuline ria, ri luhoi torea a Vure, i manga a gare ne hita e Abraham i luhoi torea a Vure muga na tahuna i uka ma ni pala ma a kulina.

A Nita Dagi na Vure

¹³ Hosi, a Vure i ta muholi ne Abraham turana e huriki a hamona ri gi bele muri ma. I ta muholi ri gi bole a malala lobo, ge ne ria. E Abraham i uka ma i ramai a Vinara lobo na Vure, lakea a Vure i ta muholi vona. E Abraham i luhoi torea a Vure, lakea a Vure i ta muholi vona. ¹⁴ A Vure bara i taki e huriki ri ramai lobo a vinara, ta ri gi bole a maki i ta muholi vona hosi, ngane a naro ni luhoi torea a Vure bara i uka kanena. I uka tara viri ge bole a maki i ta muholi vona hosi. ¹⁵ A vinara i vakabele a rongova na Vure, a vuhuna e huriki ri longotaro a vinara vona. Pali na tahuna i uka vinara, i uka tara viri ge putu puru a ngava.

¹⁶ I mavonga, e huriki ri bole a maki a Vure i ta muholi vona na tahuna ri luhoi tora ia. I bele mavonga, a Vure ge habi tavula ne huriki a maki i ta muholi vona. I mavonga e huriki e tune Abraham bara ri bolea. I uka ma a maki ne huriki a Iuda ri ramai a vinara kunana ri gi bole. A maki bara i bole e huriki lobo ri luhoi torea a Vure i manga e Abraham, a gare ne hita lobo. ¹⁷ A ngava ni here puru hosi na Hinere i maea,

“A ru ioe, ge ioe a vuhuna e huriki a kabu ala kupo.”

A ngava iea i muholi na matana Vure, a Vure e Abraham i luhoi tora ia, ra Vure i vakamahuri mule e huriki ri mate pali, i vakabele a maki i uka ma i tabuli ma.

¹⁸ E Abraham, e girihina ru gare hateka, ru uka dala ni vakabele a koma. Pali e Abraham i luhoi torea a Vure, i pasimata ge tahoka e tuna, ge tahoka a hamona ge kupo, a vuhuna a Vure i takia, i ta maea,

ⁿ 4:11 Vuh 17:10-11 ^o 4:13 Vuh 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 ^p 4:14 Gal 3:18

^q 4:15 Rom 3:20; 5:13 ^r 4:16 Gal 3:7 ^s 4:17 Vuh 17:5 ^t 4:18 Vuh 15:5

“A hamomu ri gi ala kupo hateka, bara ni keru ni gi, i manga a maka hada na hunu.”

¹⁹“I gare liu. A pida vona i 100. I manga a kakaina i mate pali. Pali i uka ma i loho rua. E Sara i lame, pali e Abraham i uka ma i loho rua. ²⁰I uka tara maki i bele ge ratea e Abraham ge loho rua. I luhoi tora hateka a nita muholi a Vure i takia vona, i kavurikea a Vure na maki ta ge ratea. ²¹I lohoka vona a Vure, i kara ni rata a maki i ta muholi vona ge ratea. ²²“Na naro iea kunana ni here hosi na Hinere, i ta maea,

“E Abraham i luhoi torea a nitana Vure, lakea a Vure i galea a bakovi malamala.”

²³Pali a ngava, “a Vure i ravunu vuroki a naro hale vona,” i uka ma a ngava ne Abraham kunana. ²⁴A ngava iea ne hita ranga, re hita a Vure i ravunu vuroki a naro hale ne hita a vuhuna si luhoi tora ia, ra Vure i vakamahuri mule na matenga a Bakovi Dagi ne hita, e Isu. ²⁵“E Isu ni habi na limane huriki a bakovi hale, ri paditanea na kai tavalavala, ge puga vuroki a naro hale ne hita. A Vure i vakamahuri mulea na matenga ge kado purua a dala na Vure ge puga vuroki a naro hale ne hita.

A Nivalemu, a Nivivi

5 ¹Ngane si made na nivalemu turana Vure na dala e Isu Kristo i kado purua ne hita, a vuhuna a Vure i taki hita si malamala na tahuna si luhoi torea a Bakovi Dagi e Isu Kristo. ²I korimule hita, si luhoi tora ia, lakea a Vure i rata kamumu hita vakaroro. Si vivi, si pasimata ni matai a bagetuanga na Vure. ³*Si vivi tabu na tahuna e huriki ri vakamadihi hita a vuhuna si luhoi torea e Kristo. Si vivi, a vuhuna si lohoka vona na tahuna si bole a nimadihi, si tovo ni hatenono na nimadihi. ⁴Na tahuna si hatenono, a Vure i vivi ne hita. Na tahuna a Vure i vivi ne hita, bara si pasimata ni masia. ⁵Na tahuna si pasimata na Vure, i uka ma si gi pasimata tavula, a vuhuna a Vure i habi ne hita a Hanu Kiripiripi. Ra Viri i vakasiri hita na Vure i ngaru hateka hita.

⁶Na tahuna si keru ni korimule hita, e Kristo i mate na parava a Vure i vulakia ge mate vona, ge korimule hita e huriki a bakovi hale. ⁷I uka tara viri koea na malala ge ngaru ni mate ni korimulea e turana. Pali a bakovi takutaku kunana bara i ngaru ni mate ne vona ni korimule a bakovi kamumu. ⁸“Pali a Vure i vakasiri i ngaru hateka hita. Na tahuna si tabana ni muri mai a naro hale, e Kristo i mate ni korimule hita.

⁹I mavonga i muholi hateka e Kristo ge korimule hita na rongova na Vure, a vuhuna a darana i rata hita si malamala na matana Vure. ¹⁰Na tahuna hita a pile na Vure, i ratea a dala ne hita si gi made turana

* 4:19 Vuh 17:17 † 4:22 Vuh 15:6 ‡ 4:25 Ais 53:4-5 § 5:3 Iak 1:2-3; 1Pe 1:5-7
 ¶ 5:8 Ion 3:16; 1Ion 4:10 * 5:9 Rom 1:18; 2:5; Epe 2:3-5

na nivalemu. I ratea a dala iea na matenga ne Tuna. Ngane i muholi hateka, e Tuna i korimule hita na rongova na Vure, a vuhuna i mahuri mule. ¹¹Tara maki tabu: si vivi vona a maka maki a Vure i rata ne hita, a vuhuna e Isu Kristo a Bakovi Dagi i mate na murine hita, si gi made na nivalemu turana Vure.

A Matenga ne Adam, a Nimahuri ne Kristo

¹²a bakovi ala taku kunana, re Adam, i vakabele na malala a naro hale. A naro hale i vakabele a matenga. I mavonga a matenga i bele ne huriki a bakovi a ngatavine na malala, a vuhuna hita lobo si rata a naro hale. ¹³I muholi, a naro hale i tabuli muga pali, muga na Vinara ni habi. Pali a Vure i uka ma i here puru a naro hale ne huriki i uka ma ri lohoka na Vinara vona. ¹⁴Pali si lohoka vona, e huriki lobo ri rata a naro hale, ri mate, i tubu ne Adam, i valai ne Moses. E huriki, a naro hale ne ria i tebi na naro hale ne Adam, ria ranga ri mate.

E Adam i manga a hanuna viri ta ge valai muri ma. ¹⁵Pali i uka ma ru palupu, a vuhuna a hini a Vure i ravunu vuroki tavula a naro hale ne hita i uka ma i manga a hini e Adam i ratea a naro hale, i vakabele a matenga. I muholi, e Adam i ratea a naro hale, lakea e huriki lobo ri mate. Pali i muholi hateka, a bakovi e Isu Kristo i rata kamumu hita, i mate na murine hita, lakea a Vure i rata kamumu, i korimule tavula e huriki ala kupo. ¹⁶Ra hini a Vure i ravunu vuroki tavula a naro hale ne huriki, i uka ma i manga a kanena naro hale ne Adam, a vuhuna e Adam i ratea a naro hale, lakea a Vure i pelekado hita, i taki hita lobo si hale, si gi vurua. Pali a hini a Vure i ravunu vuroki tavula a naro hale ne huriki ri tahoka a naro hale i kupo, a kanena, i gale hita si malamala. ¹⁷I muholi, a bakovi ala taku, re Adam, i longotaroa a Vure, lakea a matenga i bele ne huriki lobo, i matakari tora hita. Pali i muholi hateka, e huriki a Vure i rata kamumu hateka ria, i habi tavula ne ria a nimahuri vakaroro, i rata ria ri malamala. Muri ma, ri gi matakari turana bakovi ala taku, re Isu Kristo.

¹⁸cNa naro iea kunana, e Adam i longotaroa a Vure, lakea a rongova na Vure i bele ne huriki lobo. I mavonga kunana, e Isu Kristo i longototoa a Vure, lakea a Vure, i kara ia ge ravunu a naro hale ne huriki, ge habi ne ria a nimahuri vakaroro. ¹⁹dA bakovi tara i longotaroa a Vure, lakea e huriki ala kupo ri hale na matana Vure. I mavonga kunana, a bakovi tara i longototoa a Vure, lakea a Vure i ravunu vuroki a naro hale ne huriki ala kupo, i gale ria ri malamala.

²⁰A Vinara ne Moses i rata e huriki ri matakilaka vona a naro hale ne ria, ri rata virihi a Vure. Na tahuna ri matakilaka vona a narone ria

^a 5:12 Vuh 3:6; Rom 6:23 ^b 5:13 Rom 4:15 ^c 5:18 1Ko 15:22 ^d 5:19 Ais 53:11

i hale hateka, a Vure i rata kamumu hateka e huriki. ^{21 e}I rata mavonga, a vuhuna a naro hale i matakari hita. A nitora na naro hale, a matenga. Na naro iea kunana, ngane a naro kamumu na Vure ge matakari hita. A nitora vona ni matakari hita, ra naro a Vure i gale hita si malamala na matana, si bole a nimahuri vakaroro na tahuna si luhoi torea e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita.

Si Mate Turane Kristo

6 ¹A ra si gi takia ngane? Si gi rata mavonga a naro hale, ge bele dagi a naro kamumu na Vure? ²I uka liu. I manga si mate pali. I uka ma si gi rata tabu a naro hale. ^{3 f}Mu lohoka vona pali; na tahuna ni vahilolo hita, si rihi e Isu Kristo. Na naro iea kunana, i manga si mate turana. ^{4 g}Na tahuna ni vahilolo hita, i manga si mate turana, ni tanu hita. A nibagetu ne Tamane Hita i vakamahuri mulea e Kristo. I mavonga kunana, bara i rata hita si gi laho na nimahuri karaba.

⁵Si rihi e Kristo, i manga si mate turana. I mavonga, bara si mahuri mule manga ia. ^{6 h}Si lohoka vona, na tahuna i mate, hita ranga, a vilo hale hosi ne hita i mate. Ngane a ningaru hale na kakaine hita i uka nitora. I uka ma ge hita a vorakato tabu na naro hale. ⁷I mavonga, a vuhuna e huriki ri mate pali, ri matukapaga na ningaru hale. ⁸Si lohoka vona bara si mahuri turane Kristo, a vuhuna si mate pali turana. ⁹Si lohoka vona e Kristo i mate, i pesi rike mule na matenga. Ngane i uka ma ge mate tabu. A matenga i uka ma i matakari tabua. ¹⁰I mate balaka taku kunana, ge kori e huriki a bakovi a ngatavine ri rata a naro hale. I uka ma ge mate tabu. Ngane i mahuri, i rata vakaroro a leho na Vure.

^{11 i}I mavonga mua ranga, mu rata manga mu mate pali, mu keru ni ramai a ningaru hale ne mua. Mu rata manga a Vure i habi a nimahuri karaba ne mua, a vuhuna mu rihi e Isu Kristo. Mu rata vakaroro a leho na Vure.

^{12 j}Nahea a naro hale ge matakari a kakaine mua, a vuhuna a kakaine mua bara i mate, pali a hanune mua bara i tabuli vakaroro. ^{13 k}Nahea mu gu habi a tabekena kakaine mua ni rata a naro hale. Mu habi mua na limana Vure, ge rata a leho kamumu polo ne mua, a vuhuna a Vure i vakamahuri mule mua pali na matenga. ^{14 l}Nahea a naro hale ge vakavora mua, a vuhuna i uka ma mu ramai a Vinara ne Moses, lakea a Vure ge korimule mua. A Vure, na naro kamumu vona kunana, i korimule mua.

Hita a Vorakato na Naro Kamumu

¹⁵Ngane i uka ma si longototo a Vinara si gi bole a nimahuri vakaroro. Si roe vona a nidodo, a naro kamumu na Vure, ge ravunu vuroki a naro

^e 5:21 Rom 6:23 ^f 6:3 Gal 3:27 ^g 6:4 Kol 2:12 ^h 6:6 Gal 5:24 ⁱ 6:11 2Ko 5:15; Gal 2:19 ^j 6:12 Vuh 4:7 ^k 6:13 Rom 12:1 ^l 6:14 1Ion 3:6

hale ne hita. Pali ge navai ngane? Si gi tabana ni rata vakaroro a naro hale, o i uka? I uka liu! ¹⁶ ^mMu luhoi kado. E rei a viri i habi mule ia na limana viri, ge vora vona, ge longototoa, ia ngane a vorakato. Hita bara si vora vora na naro hale, o bara si vorakato na Vure, si longototoa. A viri i vora na naro hale, bara i vurua. A viri i vora na Vure, a Vure bara i ravunu vuroki a naro hale vona. ¹⁷Pali iau a kavurikea a Vure, a vuhuna muga mu vora na naro hale, pali ngane mu longototo a nitovo, ra ni tovo mua vona. ¹⁸Ngane mu matukapaga na naro hale, mua a vora na naro kamumu.

¹⁹A ta vakakika na vorakato, a vuhuna a niluhoi ne mua i manga a niluhoi na viri na malala. I uka ma mu longokilala a nitana maki na Vure. Hosi mu habi a maka tabekena kakaine mua ni rata a naro na molenga, a naro hale legelege. Ngane a ngaru mu gu habi a maka tabekena kakaine mua, mu gu vora na naro kamumu, lakea bara mu malamala na matana Vure. ²⁰Hosi, na tahuna mu vora na naro hale, i uka ma mu luhoi lege ni rata a naro kamumu. ²¹Ngane mu maruhu vona a maka rabu hale ne mua hosi. Pali a ra kanena maka naro hale nga? A kanene ria a matenga. ²²Pali ngane mu matukapaga na naro hale, mu vora na Vure. A kanena naro iea, bara mua a ngate muholi na Vure, bara mu bole a nimahuri vakaroro. ²³ ^aA mapana naro hale a matenga. Pali a nimahuri vakaroro, a Vure i habi tavula ne hita, a vuhuna si rihi e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita.

Ngane Si Gi Rata a Leho na Naro Karaba

7 ¹Mua e huriki a turagu, mu lohoka vona a vinara. A vinara i matakari a viri na tahuna i mahuri kunana. Pali na tahuna i mate pali, a vinara i uka tabu a nitora. ²I manga i maea, a ngatavine i parangi, a vinara i taki ge made kunana turane girihina. Pali na tahuna e girihina i mate, bara i matukapaga na vinara na parangia, i parangi tabu. ³A ngatavine ge parangi tabu, pali e girihina i uka ma i mate ma, bara ni gale a ngoi. Pali e girihina i mate pali, lakea i parangi tabu, i uka ma ni gi gale ge ia a ngoi, a vuhuna i matukapaga na vinara na parangia.

⁴I mavonga kunana o huriki a turagu, mua ranga mu mate turane Kristo, lakea a vinara i uka ma i matakari tabu mua. Ngane a viri tara i matakari mua, ra Viri i pesi rike mule na matenga. Ngane si gi rata kunana a leho na Vure. ⁵Hosi si ramai kunana a ningaru hale na kakaine hita. A vinara i vakarike a hatene hita ni rata a naro hale. A naro hale nga ri vakabele ne hita a matenga. ⁶ ^pPali ngane si matukapaga na vinara, i manga a vorakato i mate, i matukapaga na hini ia a vorakato vona. Ngane a Vinara ne Moses i uka ma i matakari tabu hita. A Hanuna Vure i habi a nimahuri karaba ne hita, i matakari hita.

^m 6:16 Ion 8:34; 2Pe 2:19 ⁿ 6:23 Rom 5:12,15 ^o 7:4 Rom 6:2,11 ^p 7:6 Rom 6:4; 8:2

A Vinara, a Naro Hale

⁷A ra si gi takia ngane? A Vinara na Vure i hale? I uka liu! Iau i uka ma ga lohoka na vinara, i uka ma ga lohoka vona a ra naro i kamumu, a ra naro i hale. A vinara tara i ta maea, “Naha ni ngutu na maki na viri tara.” Pali iau i uka ma ga lohoka vona a ngava iea, ra naro ni ngutu, i uka ma ga lohoka vona ge hale. ⁸A ningaru hale nau i rata iau a ngutu na maki i kupo legelege, a vuhuna a vinara i hatekakari iau nahea ga ngutu na maki na viri tara. Pali a ningaru ne hita ni rata a naro hale i uka ma i tora hateka na tahuna i uka vinara. ⁹Hosi i uka ma a lohoka na vinara, i uka ma a luhoi legelege. Pali na tahuna a lohoka na Vinara na Vure, a matakilaka vona a naro hale nau, ngane a lohoka vona, a marava basi na Vure. ¹⁰A luhoi ta a vinara ge habi nau a nimahuri vakaroro na tahuna a longototo lobo ria. Pali i uka ma i mavonga. I rata iau a marava basi na Vure, a vuhuna a keru ni longototo lobo a vinara. ¹¹A naro hale i tami iau, ta ga ramai lobo a Vinara na Vure, ga bole a nimahuri vakaroro. Pali iau a keru, lakea i rata iau a marava basi na Vure.

¹²I mavonga, a vinara i malamala. A Vinara na Vure i ravulu ri malamala, ri uka a hini hale ne ria, ri kamumu kunana. ¹³I navai? A Vinara kamumu na Vure i rata iau a mate? I uka liu. A naro hale i ratea a vinara kamumu i vakabele a matenga na kakaigu. I bele mavonga, a vinara ge vakasiri kavakava ne hita vona a naro hale i hale hateka.

¹⁴Si lohoka vona a Vinara i valai na Vure. Pali iau a bakovi na malala, a manga a vorakato na ningaru hale na kakaigu. ¹⁵Ra iau, i navai a rata mavonga? A naro a koi ni ratea, a ratea. Pali a naro a ngaru ni ratea, i uka ma a ratea. ¹⁶Na tahuna a rata a maki hale a koi ni rata, a matakilaka vona a vinara a maki kamumu. ¹⁷I mavonga i uka ma a ningaru nau a rata a naro hale. A rata a vuhuna ra ningaru hale pololilo na kakaigu i tora hateka. ¹⁸A lohoka vona, i uka tara maki kamumu vona a ningaru hale na kakaigu. A ngaru ni rata a naro kamumu, pali iau a keru. ¹⁹A naro kamumu ta ga ratea, i uka ma a ratea. Pali a naro hale a koi ni rata, a rata bala. ²⁰Na tahuna a rata a maki a koi ni ratana, i uka ma a rata a vuhuna a ngaru ni rata. A rata a vuhuna a ningaru hale na kakaigu i rata iau.

²¹Ngane a matakilaka vona a naro iea: na tahuna a ngaru ni rata a naro kamumu, a naro hale i lapi iau pali. ²²A hategu i vivi vona a Vinara na Vure. ²³“Pali iau a masia a vilo tara i leho na kakaigu, i rata vabinga na vilo kamumu a ngaru. A vilo tara i leho na kakaigu, ra vilo na naro hale, i rata iau ge iau a vorakato. ²⁴A matasia polo iau! E rei

^q 7:7 Nim 20:17; Vin 5:21 ^r 7:11 Vuh 3:13 ^s 7:12 1Tim 1:8 ^t 7:15 Gal 5:17

^u 7:23 Gal 5:17; 1Pe 2:11

ge vakamatukapaga iau na ningaru hale na kakaigu, ra ri vakabele a matenga? ²⁵Yau a kavurikea a Vure, a vuhuna e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita, i vakamatukapaga hita na ningaru hale na kakaine hita. I mavonga, si muri maia a Vure na niluhoi ne hita. Pali a kakaine hita i muri mai a vilo na ningaru hale na kakaine hita.

A Hanu Kiripiripi Ge Matakari Mua

8 ¹I mavonga, a Vure i uka ma ge habi a nimadihi ne huriki ri rihiki e Isu Kristo. ²Si rihiki e Isu Kristo, lakea a nitora na Hanuna Vure, ra i habi a nimahuri, i vakamatukapaga hita na nitora na naro hale, ra i vakabele a matenga. ³A Vinara ne Moses i keri ni korimule hita, a vuhuna a ningaru hale na kakaine hita i rata a vinara i uka nitora ni korimule hita. Lakea a Vure i ratea a leho, ra leho a vinara i keri ni rata. I rudua e Tuna, ge bele manga a bakovi na malala, ge vakalobo a naro hale. Na kakaine Isu ngane, a Vure i ratapile a nitora na naro hale pololilo na kakaine hita. ⁴W A Vure i rata mavonga, ge rata hita si gi malamala na matana Vure, i manga a hini a vinara i taki hita si gi malamala. Re hita e huriki i uka ma si ramai a ningaru na kakaine hita, si ramai a ningaru na Hanuna Vure.

⁵E huriki ri muri mai a ningaru hale na kakaine ria, ri luhoi kunana a vilo hale i ngaru a kakaine ria. Pali e huriki ri muri mai a ningaru na Hanuna Vure, ri luhoi kunana a ningaru na Hanuna Vure. ⁶E huriki ri luhoi kunana a ningaru hale na kakaine ria bara ri vurua. Pali e huriki ri luhoi kunana a ningaru na Hanuna Vure bara ri bole a nimahuri vakaroro, ri made na nivalemu. ⁷A ta maea, a vuhuna e huriki ri luhoi kunana a ningaru hale na kakaine ria, ri marikoi a Vure, a vuhuna i uka ma ri longototo a vinara vona. Ri keri ni longototo. ⁸E huriki ri ramai kunana a ningaru hale na kakaine ria, a Vure i uka ma i vivi ne ria.

⁹*Pali hita, i uka ma si ramai a ningaru hale na kakaine hita. Si ramai a ningaru na Hanuna Vure. I muholi, a Hanuna Vure i made pololilo ne hita. E rei a viri, a Hanune Kristo i uka ma i made pololilo vona, i uka ma ia a tara ne Kristo. ¹⁰Y Si rata pali a naro hale. I mavonga, a kakaine hita bara i mate. Pali a hanune hita bara i mahuri vakaroro, a vuhuna e Kristo i made pololilo ne hita, i rata hita si malamala na matana Vure. ¹¹A Hanuna Vure i vakamahuri mulea e Isu Kristo. Hita ranga, na tahuna a Hanuna Vure i made pololilo ne hita, a Vure bara i vakamahuri mule hita na matenga. A Hanuna Vure, ra i made pololilo ne hita, ge ratea a naro iea. ¹²I mavonga, o huriki a turagu, nahea si gi muri mai a ningaru hale na kakaine hita. ¹³Z E huriki ri muri mai a ningaru hale na kakaine ria

Y 7:25 1Ko 15:57 W 8:4 Gal 5:16,25 X 8:9 1Ko 3:16; 12:3 Y 8:10 Gal 2:20

Z 8:13 Gal 6:8; Kol 3:5

bara ri mate. Pali e huriki ri lobo ni ramai a ningaru hale na kakaine ria na nitara na Hanu Kiripiripi, bara ri bole a nimahuri vakaroro. ¹⁴E huriki ri muri mai a Hanuna Vure, ria kunana a tuna Vure. ¹⁵^a ^bA ta mavonga, a vuhuna a Hanuna Vure i uka ma i rata hita si gi vora tabu na naro hale, si gi mangenge. I rata hita, re hita e huriki a tuna Vure, si gi gale maea, “Tata! O tata!”^c ¹⁶^dA Hanuna Vure i vakasiri, si ta muholi na tahuna si taki hita, hita e huriki a tuna Vure. ¹⁷Ngane hita e huriki a tuna Vure. I mavonga, bara si bole turane Kristo a bagetua a Vure i ru puru ne huriki e tuna. Ngane si bole a nimadihi turane Kristo, i mavonga muri ma bara si bole a bagetua turane Kristo.

Muri Bara Si Bole a Bagetua

¹⁸I muholi hateka, a maka nimadihi si hataki ngane a maki tavula, a vuhuna a bagetua bara si bole muri ma, i dagi hateka. ¹⁹A maki lobo a Vure i ratarike ri dava, ri pasimata vona a parava a Vure ge vakasiri kavakava, ne rei e huriki e tuna muholi. ²⁰^eA vuhuna a maki lobo a Vure i ratarike na limana, ri bele hale hateka. I uka ma ri bele hale na ningaru ne ria. I bele mavonga na ningaru na Vure. Pali muri ma a Vure bara i rata kamumu hateka a maki nga. I mavonga ri pasimata vona. ²¹Muri ma a maki nga ri gi matukapaga na naro ni matutu, ri gi bole a bagetua turana e huriki a tuna Vure.

²²Si lohoka vona a maki lobo a Vure i ratarike ri tabana ni bole a nimadihi, ri dedo i manga a ngatavine i pahea a koma, i valai i harena mona. ²³^fA Vure i habi ne hita a Hanu Kiripiripi, i vakasiri a Vure i korimule hita. I mavonga, hita ranga, si dedo a vuhuna si dava, si pasimata vona a parava a Vure ge pau hita, ge habi ne hita a kakaine hita karaba. ²⁴Na tahuna a Vure i korimule hita, si vakatubu ni pasimata vona. A maki i bele pali, i uka ma si gi pasimata vona. ²⁵Pali a maki i uka ma i bele ma, bara si pasimata vona, si hatenono.

²⁶A Hanu Kiripiripi tara, i tuhori hita, a vuhuna i uka ma si kinigao. I uka ma si lohoka vona si gi vasileki navai, lakea a Hanu Kiripiripi kunana i vasileki na murine hita. Na tahuna i vasileki, i dedo, a pelegona si keri ni tuvevea na nitana bakovi na malala. ²⁷^gA Vure i lohoka na hatene hita, i lohoka na ningaru na Hanu Kiripiripi, a vuhuna a Hanu Kiripiripi i vasileki ne huriki a tara na Vure, i ramai a ningaru na Vure.

²⁸^hSi lohoka vona, a Vure i rata a maki lobo ri leho palupu, ge rata kamumu e huriki ri ngaru hateka ia, re huriki a Vure i gale ria, ri gi ratea a leho vona. ²⁹ⁱI paru hosi, a Vure i lohoka pali ne huriki ta ri gi luhoi

^a 8:15 Mrk 14:36; 2Tim 1:7 ^b 8:15-17 Gal 4:5-7; Kap 21:7 ^c 8:15 A ngava e ‘tata’ na nita Aram i manga e ‘aba.’ ^d 8:16 2Ko 1:22 ^e 8:20 Vuh 3:17-19 ^f 8:23 2Ko 5:2-4
^g 8:27 Sng 139:1 ^h 8:28 Epe 1:11 ⁱ 8:29 Kol 1:18; Hib 1:6

tora ia. I lohoka muga ne ria, i taki muga ri gi bole a narone Tuna, ge ia a tabua ne huriki e tarina, re hita e huriki a tuna Vure. ³⁰E huriki a Vure i taki muga ri gi bole a narone Tuna, i gale ria. E huriki a Vure i gale ria, i taki ria ri malamala na matana Vure. E huriki i taki ria ri malamala na matana Vure, i vakabagetu ria.

A Ningaru na Vure

³¹Ji lohoka vona, a Vure i pesi turane hita. I mavonga, e rei ge gege hita? ³²A Vure i uka ma i vakatokua e Tuna. I rudua i valai ge mate, ge korimule hita. I mavonga bara i rata kamumu hita, i habi ne hita a maki kamumu lobo. ³³E huriki a bakovi a ngatavine a Vure i vulaki ria, i uka tara viri ge padi virihi ria na ngava, lakea a Vure ge longo. I mavonga a vuhuna a Vure kunana a viri i ravunu vuroki a naro hale ne huriki a viri vona. ³⁴I uka tara viri ge taki hita si gi bole a nimadihi na naro hale ne hita, a vuhuna e Isu Kristo i mate. I uka ma i mate kunana. I pesi rike tabu na matenga. Ngane i made na limana a kanena na Vure, i takia a Vure ge tuhori hita. ³⁵I uka tara maki ge ratea e Kristo ge lohophile hita. Na tahuna a maregoa, a nimava, a pago, a vuranga, a matenga, o na tahuna e huriki ri vakamadihi hita, o si bala a varakia, e Kristo i tabana ni ngaru hita. ³⁶A ngava ni here puru hosi na Hinere i maea, “Ri ubi mate vakaroro hita a vuhuna si ramai ioe.

Ri luhoi hita, ta a maki ni rabalaki, i manga a sipsip.”

³⁷A maki hale nga bara ri bele, pali e Kristo i ngaru hateka hita, i rata hita si mulangi. ³⁸⁻³⁹A Vure i ngaru hateka hita. I uka tara maki ge ratea a Vure ge lohophile hita, a vuhuna e Isu Kristo a Bakovi Dagi ne hita i korimule hita. A matenga, e huriki a agelo, e huriki a matakari, a maki mona, a maki ge bele muri ma, a maki i tahoka a nitora, a maki meli na hunu, a maki polotano, i uka tara maki ge ratea a Vure ge lohophile hita.

E Paulus i Dodo e Huriki a Iuda

9 ¹⁻²Iau a dodo hateka e huriki a turagu, re huriki a Israel. A dodo hateka ria, a loho lege lae. I uka ma a tatami, a ta muholi a vuhuna iau a rihi e Kristo. A hategu i vakasiri a ta muholi, a vuhuna a Hanuna Vure i matakaria a hategu. ³^mA ngaru hateka ni kori e huriki a turagu a Iuda, re huriki a kabu nau. I mavonga kunana e Kristo ge ngaru ni muri mai a ningaru nau, ga vasileki vona, ge tono tala iau na kabu vona, ri gi bole a murigu e huriki a Israel. ⁴ⁿRe huriki a Israel, e huriki a tuna Vure. A Vure i vakasiri ne ria a bagetuanga vona. I rata turane ria a ngava dagi. I habi ne ria a vinara vona. I vakasiri ne ria ri gi lotu navai vona.

^j 8:31 Sng 118:6 ^k 8:33 Ais 50:8-9 ^l 8:36 Sng 44:22 ^m 9:3 Nim 32:32 ⁿ 9:4 Nim 4:22; Vin 7:6; 14:1-2; Rom 3:2; 8:15

I ta muholi ne ria na ngava i kupo. ⁵A Vure i vulaki e huriki a gare ne ria hosi, ge ria a vuhuna a kabu ne Israel. E Kristo i bele manga a bakovi na kabu ne ria, re Kristo ia a Vure, i matakari a maki lobo, ge bole a bagetuanga na parava vakaroro. I muholi.

⁶I uka ma a taki a Vure ge tatami, i uka ma ge ramai a ngavana, a vuhuna e huriki a hamone Israel ranga i uka ma ria a hamona muholi. ⁷E Abraham, tara. Ranga ne huriki a hamona i uka ma ni gi gale ria a hamone Abraham, a vuhuna a Vure i takia e Abraham, i ta maea, “E huriki e tune Isak kunana bara ni gale e huriki a hamomu.” ⁸A pelegona i maea: E huriki a hamone Abraham ri bele a vuhuna a Vure i ta muholi ne Abraham ri gi bele, ria a hamona muholi. Pali e huriki a hamona ranga, re Abraham i vakabele na ningaru vona, i uka ma ria a hamona muholi. ⁹I mavonga, a vuhuna a Vure i ta muholi ne Abraham, i ta maea, “Tau ga hamule valai tabu na tahuna maea na pida muri, e Sara bara i tahoka pali e tuna a bakovi.” Muri e Isak ni poda.

¹⁰E Rebeka tara, i poda e huriki e tune Isak, ra vuhune mia. ¹¹⁻¹²A boge ne Rebeka, i uka ma ni poda rua ma. I uka ma ru rata ma a naro kamumu, o a naro hale. Lakea a Vure i takia e Rebeka, i ta maea, “A tabua bara ia a vora ne tarina.” I ratea a ngava iea, ge vakasiri hita vona, i uka ma i matai a rabuna bakovi, lakea i vulakia. I vulaki a viri na ningaru vona. ¹³I ramai a ngava ni here puru na Hinere, i ta maea, “A ngarua e Iakop, pali a marikoi vona e Esau.”

¹⁴Pali si gi ta navai? A Vure i rata a naro hale? I uka! ¹⁵A Vure i takia e Moses, i ta maea, “A dodo e huriki a ngaru ni dodo ria, na ningaru nau.” ¹⁶“Lakea a Vure i vulaki e huriki, i uka ma i ramai a ningaru na bakovi, i uka ma i ramai a nirura na bakovi. I vulaki e huriki na ningaru vona, a vuhuna ia a mari ni dodo. ¹⁷A Vure i takia e Parao hosi, ni here puru na Hinere, i maea, “A ru ioe ge ioe a hariki, a vuhuna a ngaru ni vakasiri e huriki na nitora nau, e huriki lobo na malala ri gi longo a maki ga rata.” ¹⁸I mavonga, a Vure i dodo e huriki i ngaru ni dodo ria, i vakaputungingi e huriki i ngaru ni vakaputungingi ria, i manga i ratea ne Parao.

¹⁹Pali a viri tara, ma ge ta maea, “Ra Vure, hita lobo si ramai kunanea a ningaru vona. Si keri ni longotaro a ningaru na Vure. Ra i mavonga, i navai ge pelekado hita?”

²⁰“Pali iau bara koli, ioe e rei ke, go gegea a Vure? A Vure i ratarike ioe. A maki ni pipi i uka ma ge takia a viri i ratea, ‘I navai o rata mavonga iau?’ ²¹A mari ni pipi a ulo i pipi na ningaru vona a ulo. Bara

° 9:7 Vuh 21:12 P 9:8 Gal 4:23 q 9:9 Vuh 18:10,14 r 9:11-12 Vuh 25:23

s 9:13 Mal 1:2-3 t 9:15 Nim 33:19 u 9:16 Epe 2:8 v 9:17 Nim 9:16 w 9:20 Ais 29:16; 45:9 x 9:21 Jer 18:6

i bole a taka, i pipi na ningaru vona a ulo i rua. A ulo tara ni tahoni a maki kamumu vona. A ulo tara ni tahoni a maki katoki vona.

²²A Vure i ngaru ni vakasiri kavakava a rongova vona, a nitora vona, pali i hatenono. I uka ma i ratapile malaviriri e huriki a bakovi hale, re huriki i vulaki puru ria hosi, ge ratapile ria. ²³I rata mavonga, ge vakasiri a nidodo dagi vona ne huriki i vulaki puru ria hosi, ri gi made turana na bagetua dagi na hunu, ²⁴re hita e huriki a Vure i gale hita, si gi ramaia. I gale tala hita ne huriki a Iuda, ne huriki i uka ma ria a Iuda. Si valai na kabu lobo. ²⁵ʻHosi e Hosea i here maea,

“E huriki i uka ma ria a ngate nau, ngane ga gale ria e huriki a ngate nau.

A viri muga a marikoi vona, ngane ga galea a hategu.”

²⁶ʻ“Na tanga a taki muga ria, ‘I uka ma mua a ngate nau,’

Ngane ga taki ria, ria e huriki a tuna Vure Mahuri.”

²⁷ʻE Isaia hosi, i taki virihi e Israel, i ta maea,

“I muholi e huriki a Israel ri ala kupo hateka, i manga a hire na lavu. Pali ga korimule e huriki ala popote kunana,

²⁸a vuhuna e Bakovi Dagi ge habi a nimadihi ne huriki lobo na malala. Ge ratea malaviriri.”

²⁹ʻA maki nga i bele manga a ngava e Isaia i ta propet vona hosi, i ta maea,

“E Bakovi Dagi i matakari a maki lobo. I uka ma ge habi ne hita a hamone hita,

bara si vurua manga e huriki o Sodoma.

Bara si marakavelu manga e huriki o Gomora.”

E Huriki a Israel i Uka Ma Ri Luhoi Tora

³⁰Ngane e huriki i uka ma ria a Iuda, i uka ma ri toni ni laho malamala na matana Vure. Pali a Vure i rata ria ri malamala, a vuhuna ri luhoi tora ia. ³¹⁻³²ʻPali a Vure i uka ma i rata e huriki a Israel ri malamala, a vuhuna i uka ma ri luhoi tora ia. Ri toni ni ramai a vinara, ri gi rata ria ri gi malamala, lakea ri sibo vona a kedo i rata ria ri boru. ³³ʻA ngava ni here puru na Hinere i ta maea,

“Ga rua o Sion a kedo ge sibo vona e huriki,
a kedo dagi ge rata ria ri gi boru.

E huriki ri luhoi tora ia i uka ma ri gi maruhu.”

10 ¹Mua e huriki a turagu, a maki a ngaru hatekea, a vasileki vakaroro na Vure, ge korimule e huriki a Iuda. ²A matakilaka vona, ri toni hateka ni muri maia a Vure. Pali i uka ma ri lohoka vona

ʻ 9:25 Hos 2:23 ʼ 9:26 Hos 1:10 ʼ 9:27-28 Ais 10:22-23 ʼ 9:29 Ais 1:9

ʼ 9:31-32 Ais 8:14 ʼ 9:33 Ais 28:16; 1Pe 2:6

a dala ri gi ramaia. ³I uka ma ri lohoka vona a Vure i rata navai hita si gi malamala na matana, lakea i uka ma ri luhoi torea a Vure. Ri toni ni ramai a vinara ri gi malamala na matana Vure. ⁴Ngane, e huriki ri luhoi torea e Kristo ri malamala na matana Vure. I uka tara viri ge ramai lobo a vinara, lakea ge malamala na matana Vure.

⁵A ta mavonga, a vuhuna e Moses i here hosi, e rei a viri i ramai lobo a vinara, a Vure bara i takia a bakovi malamala, i habi a nimahuri vakaroro vona. ⁶Pali e Moses i here tabu na naro ni luhoi torea a Vure, si gi malamala, i here maea, “Naha ni luhoi maea, ‘E rei ge sike na hunu?’ ” I manga i maea, e rei ge sike, ge tuli purua e Kristo? ⁷“Naha ni luhoi tabu maea, ‘E rei a viri ge puru na lovo i marangeo?’ ” (I manga i maea, e rei a viri ge puru ge bole rike vilia e Kristo na tanga ne huriki ri mate pali?) ⁸Pali e Moses i ta maea tabu, “A nitana Vure i tabuli tabukoi vomu. I tabuli na ngavamu, i tabuli na hatemu.” A nita iea, a nitana ngava si gi luhoi torea e Kristo. Si taki tala vakaroro a ngava iea. ⁹I mavonga, na ngavamu o taki tala ne Isu ia a Bakovi Dagi vomu. Na hatemu, o luhoi torea a Vure i vakamahuri mulea na matenga, lakea a Vure bara i korimule ioe. ¹⁰E huriki ri luhoi torea e Isu na hatene ria, a Vure bara i taki ria ri malamala. E huriki ri ta tala na ngavane ria, ne Isu ia a Bakovi Dagi, a Vure bara i korimule ria. ¹¹Ni here na Hinere, i maea, “E huriki ri luhoi tora ia, i uka ma ri gi maruhu.” ¹²E huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda, ri palupulupu kunana. E Bakovi Dagi, a Bakovi Dagi ne huriki lobo. I hate balala, i kori kamumu e huriki ri gale lakea vona. ¹³Ni here, i maea, “E Bakovi Dagi ge korimule e huriki lobo ri gale lakea vona.”

¹⁴Pali, ri gi gale navai a viri i uka ma ri luhoi tora ia ma? Pali ri gi luhoi tora navia a viri i uka ma ri longo ma a rana? Pali ri gi longo navai, i uka viri ge tovo ria? ¹⁵Pali a Vure i uka ma ge rudu ria, ri gi vano, ri gi vara navai? A ngava ni here puru na Hinere i ta maea, “I namika hateka na tahuna a viri i bele i vara na Velenga Kamumu!”

E Huriki a Israel i Uka Ma Ri Bole a Velenga Kamumu

¹⁶Pali e huriki a Israel ala kupo i uka ma ri longototo a Velenga Kamumu. E Isaia a propet i ta maea hosi, “Bakovi Dagi, i uka tara viri ge longo mai a ngava mi vakalongo ria vona.” ¹⁷I mavonga, e huriki ri luhoi torea a Vure na tahuna ri longoa a viri i vara na Velenga Kamumu ne Kristo.

¹⁸Pali ga nana, ri longoa pali, o i uka? I muholi ri longoa. A Hinere i ta maea,

^e 10:5 Levi 18:5 ^f 10:6-9 Vin 30:12-14 ^g 10:11 Ais 28:16 ^h 10:12 Apo 15:9
ⁱ 10:13 Jol 2:32 ^j 10:15 Ais 52:7 ^k 10:16 Ais 53:1 ^l 10:18 Sng 19:4

“A Velenga Kamumu ni longo na tabeke lobo na malala;
a nitane ria i lakea na tanga lobo.”

¹⁹^mRe huriki a Israel, ri longokilalea a Velenga Kamumu, o i uka? Ri longokilalea, a vuhuna e Moses i here puru hosi, i ta maea,

“Ga rata mua mu gu masigoro ne huriki i uka ma ria a Iuda, i uka ma ria a kabu muholi.

Ga rata mua mu gu tahate vona a kabu mu pahaluhoi ta ri manga manga.”

²⁰ⁿMuri e Isaia i ta kavakava, i ta maea,

“E huriki i uka ma ria a Iuda i uka ma ri viro iau, pali ri pugai iau pali. I uka ma ri gale iau, pali a bele kavakava ne ria.”

²¹^oMuri e Isaia i taki virihi e huriki a Israel, i here maea,

“Na parava vakaroro a pesi a dava ni bole mule ria, pali ri longotaro a ngava, ri gigi tora.”

A Vure i Vakasiri a Nidodo Vona ne Huriki a Israel

11 ¹^pI navai? A Vure i marikoi pali ne huriki a tara vona, e huriki a Israel? I uka liu! Iau a Israel, a hamone Abraham, na kabu ne Bensamin. I uka ma i marikoi nau. ²A Vure i vulaki hosi e huriki a Israel. I uka ma i marikoi ne ria. Mu lohoka vona a nuverei ne Elaisa, ni here hosi na Hinere. I vasileki na Vure, i deke ne huriki a Israel, i ta maea, ³^q“Bakovi Dagi, ri ratapile pali a maka dede vomu. Ri rabalaki lobo e huriki a propet vomu. Iau kikeri a tabana, pali ri matakana iau, ri gi rabalaki iau.” ⁴^rPali a Vure i koli, i ta maea, “I uka ma ioe kikeri. A bakovi ala rangale polorua (7,000) ri tabana, ri muri mai iau. I uka ma ri turume puru na vure e Bal.” ⁵I mavonga kunana mona. A tara kiroko ne mia i tabana, a Vure i vulaki mia na naro kamumu vona. ⁶^sA Vure i vulaki e huriki, i uka ma i muri mai a vilone ria. I vulaki ria, a vuhuna i ngaru ni rata kamumu ria. Bara i vulaki ria i ramai a vilone ria, ngane i uka ma ge vakasiri a naro kamumu vona.

⁷I mavonga, e huriki a Israel i uka ma ri bole visi a maki ri matakanea. E huriki a Vure i vulaki ria, ri bolea, pali e huriki ranga, a Vure i rata ria ri mata kepa. ⁸^tI manga a ngava ni here puru na Hinere i ta maea,

“A Vure i vakauvo a niluhoi ne ria.

I rata ria ri kepa,

ri vou,

i valai i harena mona.”

⁹^uE Davit tara, i takia a ngava iea, i ta maea,

^m 10:19 Vin 32:21 ⁿ 10:20 Ais 65:1 ^o 10:21 Ais 65:2 ^p 11:1 1Sam 12:22; Sng 94:14; Pili 3:5 ^q 11:3 1Ki 19:10,14 ^r 11:4 1Ki 19:18 ^s 11:6 Gal 3:18 ^t 11:8 Vin 29:4; Ais 29:10
^u 11:9-10 Sng 69:22-23

“Na tahuna ri vapopo na habu
ge bele ne ria a vuranga tara;
i manga a hoa i puru vona a livoa,
a kedo ni gi sibo vona, ge koli a rabu hale ne ria.

¹⁰ Ge uvo a gine ria,

i uka ma ri gi longokilala a maki na Vure.

Ge modo a bitone ria, i manga e huriki a vorakato.

Ri gi made mavonga kunana na parava vakaroro.”

¹¹ E huriki a Iuda ri sibo, pali i uka ma ri boru liu. A Vure i uka ma ge mata taro liu ria. Ri rata a naro hale, ngane a Vure i matai e huriki a kabu ranga, i uka ma ria a Iuda. I korimule ria ngane, lakea e huriki a Iuda ri gi masigoro ne ria. ¹² E huriki a Israel ri ngalahere na Vure, i mavonga i kamumu a Vure ge rata kamumu hateka e huriki i uka ma ria a Iuda. I mavonga, muri ma, na tahuna e huriki a Iuda lobo ri hamule maia a Vure, bara i kamumu hateka.

¹³ Ngane a taki mua, ra mua i uka ma mua a Iuda. Iau a apostolo ne mua. A vivi hateka vona a leho a Vure i habia nau, i rudu iau ga vakalongo mua vona a Velenga Kamumu. ¹⁴ Bara i rata e huriki ranga na kabu nau ri gi ngutu vona a naro kamumu a Vure i ratea ne mua, bara i korimule ranga ne ria. ¹⁵ Ngane a Vure i vakasiri a dala ge korimule e huriki i uka ma ria a Iuda, a vuhuna i lohople e huriki a Iuda. Pali muri ma, na tahuna a Vure ge korimule e huriki a Iuda, bara i manga i vakamahuri mule ria na matenga. ¹⁶ I manga a bret, a vit i moro muga, lakea ni habi lakea na Vure. A tabekena ni habi na Vure, ne vona a Vure. A bret lobo, ia tara ne vona a Vure. I manga a kai. Na tahuna a kana kai ni habi na Vure, a rahana ranga, ne vona a Vure.

¹⁷ E huriki a Israel ri manga a kai a oliv ni varo. Mua e huriki a kabu ranga, mu manga a kai a oliv i rike tavula na robo. A Vure i puri vuroki na kai ne huriki a Israel a rahana ranga. I bole mua, i vakamadoko mua na vuhuna. Ngane i tua polo ne mua a totona kai ni varo, re huriki a Iuda. ¹⁸ Pali mua, nahea mu gu bibi rike mule mua, mu gu taki ta mu kamumu hateka na maka rahana kai ni puri tala. Mu luhoi kamumu taro. A rahana kai i uka ma i bole doga a kana kai. A kana kai i bole doga a rahana. ¹⁹ Ma mu gu ta maea, “A Vure i puri tala a maka rahana kai ge vakamadoko mia na murine ria.” ²⁰ I muholi ngi. A Vure i puri tala ria a vuhuna i uka ma ri luhoi torea e Kristo. Pali mua mu madoko mavonga na kai a vuhuna mu luhoi torea e Kristo. I mavonga, naha ni tero. Mu mangenge. ²¹ Mu luhoi kamumu. A maka rahana oliv muholi i uka ma ri luhoi tora ia, lakea a Vure i puri vuroki ria. Mua ranga, bara mu longotaroa, bara i puri vuroki mua.

† 11:11 Apo 13:46 * 11:17 Epe 2:11-19

22 ^xNgane mu matakilaka vona a naronā Vure. I habi a nimadihi ne huriki ri lohoplea. I rata kamumu hateka mua e huriki mu luhoi tora ia. Pali mua bara mu lobo ni luhoi torea a naro kamumu vona, mua ranga, bara i puri vuroki mua. 23 Pali ria ranga, bara ri pulo a vilone ria, ri luhoi torea e Kristo, a Vure i tahoka a nitōra ni hudo mule ria na murine ria. 24 A kai a oliv i rike tavula na robo, i uka ma i ramai a vilo ni gi vakamadoko a rahana na bokona kai a oliv ni varo. Pali a Vure i rata mavonga na tahuna i vulaki tala mua, i bole dili mua na kabu ne huriki a Israel. I mavonga, a maki tavula a Vure ge bole mule e huriki a Israel, ge bole dili tabu ria na kabu ne ria. Mua o huriki a kabu ranga mu manga a rahana kai ni puri tala na kai a oliv i rike na robo, ni hudo tala na kai a oliv ni varo. Pali e huriki a Iuda ri manga a rahana kai i toto tala na kai a oliv ni varo. Muholi ngi bara i kara ni hudo mule tabu ria na murine ria.

25 Mua e huriki a turagu, a ngaru mu gu longokilala a ngava a Vure i vakalongo kavakava, nahea mu gu pahaluhoi ta mu rangi e huriki a Israel. Muga a ngava iea i kapiloho, pali ngane i bele kavakava, i maea: a Vure i rata e huriki a Israel ri gigi tora. Bara ri gigi tora mavonga i vano i harena na tahuna e huriki lobo a Vure i vulaki ria, i uka ma ria a Iuda, ri gi valai vona. 26 ^yMuri a Vure ge korimule e huriki a Israel lobo, i manga a ngava ni here hosi, i ta maea,

“A Viri ge korimule e huriki, bara i valai o Sion;^z
bara i vakalobo a maka naro hale na kabu ne Iakop.

27 ^aNa parava iea a ngava dagi a rata hosi turane ria bara i bele muholi,
ga ravunu vuroki a naro hale ne ria.”

28 E huriki a Iuda ri marikoi ni longoa a Velenga Kamumu, lakea ria a pile na Vure. I mavonga a Velenga Kamumu i bele ne mua e huriki i uka ma mua a Iuda. Pali a Vure i vulaki ria hosi, i mavonga i ngaru ria, a vuhuna i rata hosi a ngava dagi turane huriki a gare ne ria. 29 Na tahuna a Vure i gale a viri, i rata kamumu a viri, a Vure i uka ma ge pulo a niluhoi vona. 30 Hosi mu longotaroa a Vure. Pali ngane a Vure i dodo mua a vuhuna e huriki a Israel ri longotaroa. 31 Ngane ri longotaroa a Vure, i mavonga a nidodo na Vure i bele ne mua. Pali na tahuna ri pulo a vilone ria, bara i dodo ria. 32 A Vure i rata e huriki lobo a viri ni longotaro a ngavana. I rata mavonga, a vuhuna i ngaru ni vakasiri a nidodo vona ne huriki lobo.

33 ^bI muholi hateka! A naro kamumu na Vure, a niluhoi vona, a lohokanga vona, i uka harena! I uka tara viri ge tuveve polo vona a

^x 11:22 Ion 15:2,4 ^y 11:26 Ais 59:20-21 ^z 11:26 E Sion a rana tara e Ierusalem.

^a 11:27 Jer 31:33-34 ^b 11:33 Ais 55:8-9

narona Vure, a hini i pelekado e huriki vona. ³⁴°A ta maea, a vuhuna ni here maea,

“I uka tara viri ge lohoka vona a niluhoi ne Bakovi Dagi,
I uka tara viri ge takia a Vure a ra ge ratea.”

³⁵ d“I uka tara viri ge habi a maki na Vure,
a Vure ge kolia.”

³⁶ °A Vure kunana a viri i ratarike a maki lobo. Ia kunana i nugu a maki lobo na limana, ri tabuli kamumu. A maki lobo ne vona kunana. Si gi kavurikea a rana na parava vakaroro. I muholi.

Si Gi Habi Mule Hita na Vure

12 ¹fI mavonga, mua e huriki a turagu, a ngaru mu gu habi mule mua na Vure, ge manga a nihabi mahuri, a vuhuna a Vure i dodo hateka mua. Mu habi mule mua na Vure ge manga a nihabi malamala a Vure ge vivi vona. I kamumu mu gu rata mavonga, a vuhuna a Vure i kori hateka mua. ²Nahea mu gu laho manga a bakovi na malala. Mu takia a Vure ge pulo a niluhoi ne mua, mu gu lohoka vona a ningaru na Vure, lakea bara mu matakilaka vona a ningaru na Vure, a ra maki i kamumu, a ra maki i ngaru mu gu ratea.

³°A Vure i rata kamumu iau, i rata iau a apostolo vona. I mavonga, a taki mua, nahea tara viri ge luhoi ta ia a bakovi dagi hateka. Mua lobo mu pelekado mule mua, mua a bakovi navai, i ramai a hini a Vure i habi ne mua takutaku a hini mu gu luhoi tora navia e Kristo. ⁴hA kakaine hita i tahoka a tabekena i kupo. A maka tabekena kakaine hita takutaku ri tahoka a leho legelege ne ria. ⁵I mavonga kunana a tara ne Kristo. Hita a tara ne Kristo, si ala kupo, pali si vatuhori. ⁶iA Vure i rata kamumu hita, i habi ne hita takutaku a leho legelege. A ra leho i habi ne hita takutaku, si gi rata. A viri a Vure i habi a ngava vona, ge taki polo ne huriki ranga, ge muri mai a hini i luhoi torea a Vure, i dagi o i kiroko. ⁷E huriki a mari ni tuhori, ri gi tuhori e huriki. E huriki a mari ni tovo e huriki na Vure, ri gi tovo e huriki. ⁸E huriki a mari ni vara, ri gi vara e huriki. E huriki a mari ni habi, ri gi hatebalala. E huriki a mari ni muga ne huriki, ri gi habi a hatene ria na leho iea. E huriki a mari ni dodo, ri gi vivi ni kori e huriki.

Si Gi Ngaru Muholi e Huriki

⁹Mu ngaru e huriki, naha ni tamilalu ni ngaru ria. Mu marikoi a naro hale. Mu rata vakaroro a naro kamumu. ¹⁰jMu vangaru ge manga a kabu

° 11:34 Ais 40:13; 1Ko 2:16 d 11:35 Jop 41:11 ° 11:36 1Ko 8:6 f 12:1 Rom 6:11,13;
1Pe 2:5 s 12:3 Epe 4:7; Pili 2:3 h 12:4-5 1Ko 12:12,27 i 12:6-8 1Ko 12:4-11;
1Pe 4:10-11 j 12:10 1Pe 1:22

i taku ri vangaru. Mu varangi ni vatogo. ¹¹Naha ni made tavula. Mu habi a hatene mua ni ratea a leho ne Bakovi Dagi. ¹²^kMu vivi, a vuhuna mu pasimata ne Kristo. Mu hatenono na tahuna mu bole a maregoa. Mu vasileki vakaroro. ¹³^lE huriki a tara na Vure ri bala vona tara maki, mu tuhori ria. E huriki a mosi ri gi bele taho mua, mu matakari ria.

¹⁴^mNaha ni ruduraha e huriki ri vakamadihi mua. Mu vakabagetu ria. ¹⁵Mu vivi turana e huriki ri vivi, mu tangi dodo turana e huriki ri tangi dodo. ¹⁶ⁿMu made na nivalemu. Naha ni rata polo muga muga, mu made kamumu turana e huriki a bakovi tavula. Naha ni bibi rike mule mua.

¹⁷^oNaha ni koli a naro hale. Mu rata a naro i kamumu na matane huriki lobo. ¹⁸Mu toni a bulune mua ni made na nivalemu turana e huriki lobo. ¹⁹^pMua e huriki a hategu, naha ni koli a naro hale. Mu davea a rongova na Vure ge koli, a vuhuna a ngava ni here puru na Hinere, i ta maea,

“E Bakovi Dagi i ta maea, ‘A nikoli, a leho nau kunana. Iau kikeri a viri bara koli a vilo hale ne huriki ri rata virihi mua vona.’”

²⁰^qNaha ni koli. Mu rata manga a hini ni here puru na Hinere, i maea, “Na tahuna a pile vomu i vitolo, o vakania.

Na tahuna i marohu, o habi a naru vona.

O rata mavonga, bara i maruhu.”

²¹Nahea a naro hale na pile vomu ge rangi ioe, go koli. O rangi a naro hale vona na naro kamumu vomu.

Si Gi Longototo e Huriki a Matakari

13 ¹Si gi longototo e huriki a matakari na tanga, a vuhuna a Vure kunana a viri i habi a leho ne ria. Ia kunana a viri i ru e huriki a bakovi ri gi matakari hita. ²I mavonga, e huriki ri longotaro a ngavane huriki a matakari na tanga, ri longotaro a viri a Vure i habi a leho ni matakari, lakea bara ni vakamadihi ria. ³A Vure i ru e huriki a matakari, i uka ma ri gi vakamangenge e huriki a bakovi kamumu. I ru ria ri gi vakamangenge e huriki a bakovi hale. E rei a viri i koi ni mangenge ne huriki a matakari, ge ramai kunana a naro kamumu. Bara mu rata mavonga, bara ri kavurike mua, ⁴a vuhuna e huriki a matakari ri ratea a leho na Vure, a nimadene mua ge kamumu. Pali e huriki ri rata hale, ri gi mangenge, a vuhuna e huriki a matakari ri tahoka a nitora ni vakamadihi e huriki a bakovi hale. A Vure ge vakamadihi e huriki a bakovi hale na limane huriki a matakari, a vuhuna ria a matakari. ⁵I mavonga, mu longototo ria, a vuhuna mu lohoka vona i kamumu mu gu rata mavonga. Ge uka, a rongova na Vure bara i habi a nimadihi ne mua.

^k 12:12 1Tes 5:16-18 ^l 12:13 Hib 13:2 ^m 12:14 Mat 5:44; 1Ko 4:12 ⁿ 12:16 Snd 3:7

^o 12:17 1Tes 5:15 ^p 12:19 Vin 32:35; Mat 5:39 ^q 12:20 Snd 25:21-22; Mat 5:44

^r 13:1 Snd 8:15; Tit 3:1 ^s 13:3 1Pe 2:13-14

⁶Ra i mavonga si kona a takis. E huriki a matakari ri leho vakaroro, ri ratea a leho a Vure i habi ne ria. ⁷Mu habi ne ria a maki ni taki mu gu habi ne ria. Mu habi a takis ne huriki ni taki ni gi habi a takis ne ria. Mu togo e huriki ni taki ni gi togo ria.

Si Gi Ngaru e Huriki Lobo

⁸Naha ni bole lupu a maki. Pali a maki mu gu ratea, mu gu vangaru vakaroro. A viri i ngarua e turana, i ramai lobo a Vinara na Vure. ⁹Ranga Vinara na Vure, ri ta maea, “Naha ni mole. Naha ni rabalaki a viri. Naha ni panaho. Naha ni ngutu na maki ne turamu.” A vinara nga, turana maka vinara ranga, i manga a vinara i taku kunana, ra i maea, “O ngarua e turamu i manga o ngaru mule ioe.” ¹⁰Na tahuna o ngarua e turamu, i uka ma go rata halea. I mavonga, a viri i ngaru e huriki, i ramai a Vinara na Vure.

Si Gi Laho Kamumu

¹¹^xMu rata mavonga, a vuhuna mu lohoka vona a parava mona. A parava i valai pali ni leho tora, a vuhuna a parava i popote ge valai, e Kristo ge hamule valai, ge korimule hita. I muga, na tahuna si luhoi tora karabea e Kristo, a parava iea i tabukoi. Pali ngane i tabukoi hateka. ¹²^yA rodo i popote ge palala. I mavonga, si gi lobo ni rata a naro na uvo, si gi rata a naro kamumu i manga e huriki ri made na hini i palala. ¹³^zSi gi laho kamumu na hini palala. Naha ni mole. Naha ni ninu a naru vagole, go manga. Naha ni vahehe. Naha ni hate madihni ne huriki ri tahoka a maki. ¹⁴^aNaha ni longototo a ningaru hale na kakaine mua. Mu rihi e Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita.

Naha Ni Vapelekado

14 ¹^bE huriki ranga, a niluhoi ne ria i uka ma i tora hateka. Mu bole dili ria, pali naha ni vahehe vona a maka niluhoi na bakovi. ²^cRanga bakovi ri luhoi i kamumu ni kani a maki lobo. Pali ranga bakovi, a niluhoi ne ria i uka ma i tora hateka, ri ngaru ni kani kunana a kobo. ³^dA viri i kani lobo a kania, nahea ge biu a viri i kani kunana a kobo. Pali a viri i kani kunana a kobo, nahea ge taki i hale a viri i kani a maki lobo, a vuhuna a Vure i bole dilia pali. ⁴^eNaha ni pelekadoa a vora na bakovi tara. A matakari vona kunana ge masia a leho vona i kamumu o i hale. A vora ne Bakovi Dagi bara i leho kamumu, a vuhuna e Bakovi Dagi i tuhori ia ge leho kamumu.

^t 13:6-7 Mat 22:21 ^u 13:8 Mat 22:39-40; Iak 2:8 ^v 13:9 Nim 20:13-15,17; Vin 5:17-19,21
^w 13:10 1Ko 13:4-7 ^x 13:11 Epe 5:14; 1Tes 5:6-7 ^y 13:12 1Ion 2:8 ^z 13:13 Luk 21:34;
Epe 5:18 ^a 13:14 Gal 3:27 ^b 14:1 Rom 15:7 ^c 14:2 Vuh 9:3-4 ^d 14:3 Kol 2:16
^e 14:4 Mat 7:1; Iak 4:11-12

⁵E huriki ranga ri luhoia a parava tara parava ni lotu. Pali e huriki ranga ri luhoi a parava lobo ri palupulupu. Hita takutaku si gi luhoi kamumu i vai a niluhoi i muholi si gi ramaia. ⁶E huriki ri luhoia a parava tara a parava ni kavurikea a Vure, ri rata mavonga a vuhuna ri ngaru ni togoa e Bakovi Dagi. E huriki ri kani a maki ni kani lobo ri rata mavonga, ri togoa e Bakovi Dagi, a vuhuna ri kavurikea a Vure vona. E huriki ranga ri marikoi ni kani ranga maki, ri rata mavonga ni togoa e Bakovi Dagi, ri kavurikea a Vure. ⁷I uka ma si mahuri o si mate na ningaru ne hita. ⁸^fNa tahuna si mahuri, hita ne vona e Bakovi Dagi. O, si mate, hita ne vona e Bakovi Dagi. I mavonga, na tahuna si mahuri, o si mate, hita ne vona e Bakovi Dagi kunana, si ngaru ni ramaia, ge vivi ne hita. ⁹E Kristo i mate, i mahuri mule na matenga, ge ia a Bakovi Dagi ne huriki ri mate, ne huriki ri mahuri.

¹⁰^hNaha ni pelekado, naha ni biu e turamu, a vuhuna hita lobo bara si pesi takutaku na matana Vure, ge pelekado hita. ¹¹ⁱA ngava ni here puru na Hinere i ta maea,

“A Bakovi Dagi i ta maea, ‘I muholi hateka, e huriki lobo ri gi turume puru na ngalagu.

E huriki lobo ri gi taki tala maea iau a Vure.”

¹²I mavonga, hita lobo bara si taki tala na matana Vure a naro lobo si rata.

Naha Ni Torodo a Viri Ge Rata a Naro Hale

¹³I mavonga, naha ni vapelekado tabu. A viri i luhoi torea a Vure, naha ni torodoa ge boru na naro hale. ¹⁴^jI uka tara maki ni kani ge hale na matana Vure. A maki ni kani lobo i kamumu ni kani. Iau a lohoka vona i muholi hateka, a vuhuna a ramai e Isu a Bakovi Dagi. Pali a viri i luhoi a maki ni kani tara i hale ni kani, pali, a maki ni kani iea i hale vona. ¹⁵^kE turamu tara ge luhoia a maki ni kani tara i hale, pali i matai ioe o kania, muri ia tara i kania, ngane o ratea i boru. E Kristo i mate vona, ge korimulea, pali o valai, ke, o ratea ge lohoplea e Kristo. O rata mavonga, i uka ma o laho tabu na naro na nivangaru. ¹⁶I mavonga, nahea tara maki o takia ta i kamumu ge rata e huriki ri gi biu ioe. ¹⁷A pelegona a harikianga na Vure, i uka ma a vinara na maki ni kani, a maki ni ninu. A pelegona a harikianga na Vure i maea, si gi laho malamala, si gi made na nivalem, si gi vivi na nivivi na Hanu Kiripiripi. ¹⁸E huriki ri muri mai e Kristo na naro nga, a Vure bara i vivi ne ria, e huriki a bakovi a ngatavine bara ri vivi ne ria.

^f 14:5 Gal 4:10-11 ^g 14:8 Gal 2:20 ^h 14:10 2Ko 5:10 ⁱ 14:11 Ais 45:23; Pili 2:10-11
^j 14:14 Apo 10:15; Tit 1:15 ^k 14:15 1Ko 8:11-13

¹⁹I mavonga, si gi toni a bulune hita ni made na nivalemu. Si gi vatuhori ni laho na naro na Vure.

²⁰Naha ni ratapilea a leho na Vure na hini o ngaru a maki ni kani ranga. I muholi, a maki ni kani lobo i kamumu ni kani. Pali a viri i ratea e turana ge boru vona a maki ni kani i ngarua, i rata a naro hale. ²¹I kamumu go peremu vona a bobona maki, go peremu vona a vain, o go lohople a naro tara, ra i ratea e turamu tara i boru. ²²Ioe o luhoi navai vona a maki nga, a maki marua a Vure. Naha ni taki tala lae. E huriki i uka ma ri rare vona a maki ri taki ta i kamumu, bara ri vivi. ²³Pali e huriki ri kani a maki ri luhoi ta i hale, a Vure bara i habi a nimadihi ne ria, a vuhuna a maki ri luhoi ta i hale, ri kani kunana. A ra maki si luhoia i hale, pali si ratea, si rata a naro hale.

E Kristo i Vakasiri a Vilo

15 ¹Si lohoka vona a maki nga, a Vure i uka ma ge pelekado hita vona. Pali si gi hatenono ne huriki ri mangenge ni kani, o ni rata a maki nga. Nahea si gi rihate ne ria. Nahea si gi ramai kunana a ningaru ne hita. ²Si gi rata kamumu ria, ri gi vivi. Si gi tuhori ria ri gi laho kamumu turana Vure. ³E Kristo tara i uka ma i rata kunana a maki ge vivi vona. A maki i ratea i muri mai a ngava ni here puru hosi, i maea, “Na tahuna e huriki ri ratapilea ioe na ngava, i manga iau tara, ri ratapilea iau.”

⁴A ngava lobo ni here puru hosi, ni here ge tovo hita, si gi hatenono. Ri vakatora a niluhoi ne hita si gi pasimata na Vure ge rata a maki lobo i taki tora hita vona.

⁵A Vure ia a vuhuna a naro ni hatenono, a naro ni vakatora a niluhoi na viri. Ge rata mua mu gu made na nivalemu, i ramai a vilone Isu Kristo. ⁶Muri bara mu pesi palupu ni kavurikea a Vure ne Isu Kristo, re Tamane Bakovi Dagi ne hita.

⁷I mavonga, mu vangaru i manga e Kristo i ngaru mua, lakea e huriki ri gi kavurikea a Vure na tahuna ri matai mua mu rata mavonga. ⁸E Kristo i valai ni kori mia e huriki a Iuda, ge vakasiri a Vure i ta muholi na tahuna i rata a ngava dagi turana e huriki a gare ne mia hosi. ⁹E Kristo i valai, ge rata mua e huriki i uka ma mua a Iuda mu gu kavurikea a Vure vona a nidodo vona. I manga a ngava ni here hosi, i ta maea,

“Ga kavurike ioe na matane huriki i uka ma ria a Iuda.

Ga kalolo, ga kavurikea a ramu.”

¹⁰A Hinere tara tabu i ta maea,

¹ 14:19 Rom 12:18; 15:2 ^m 14:20 1Ko 8:13 ⁿ 15:2 1Ko 10:24,33 ^o 15:3 Sng 69:9
^p 15:4 2Tim 3:16 ^q 15:7 Rom 14:1 ^r 15:8 Mat 15:24 ^s 15:9 Sng 18:49; Apo 3:25
^t 15:10 Vin 32:43

“Mua e huriki i uka ma mua a Iuda, mu vivi turana e huriki a Iuda.”

¹¹ I ta maea tabu,

“Mua e huriki i uka ma mua a Iuda, mu kavurikea e Bakovi Dagi.

E huriki lobo ri gi kalolo, ri gi kavurikea.”

¹² E Isaia a propet i here puru hosi, i ta maea,

“A hamone Iesi bara i valai,

ge vakatubu ni matakari e huriki i uka ma ria a Iuda.

Bara ri pasimata vona ge korimule ria.”

¹³ A Vure a viri i rata mua mu pasimata vona ge rata a maki lobo i taki ge rata. Ge habi ne mua a nivivi, a nivalemu na tahuna mu luhoi tora ia. I mavonga, a Hanu Kiripiripi ge rata mua mu ge pasimata hateka.

E Paulus i Vivi na Leho Vona

¹⁴ Mua e huriki a turagu, a lohoka vona mu rata vakaroro a naro kamumu. Mu lohoka kamumu vona a nitana Vure, i kara mua mu gu vatovo vona. ¹⁵ Pali a ngava ranga a here lakea ne mua, a here kavakava, ga vakalohoka tabu mua, a vuhuna a Vure i rata kamumu iau, ¹⁶ i rata iau ge iau a vora ne Isu Kristo. I rata iau a manga a prister ne huriki i uka ma ria a Iuda, a vakalongo ria vona a Velenga Kamumu na Vure. I mavonga e huriki i uka ma ria a Iuda bara ri manga a nihabi, a Hanu Kiripiripi i habi liu lakea na Vure, a Vure ge vivi.

¹⁷ I mavonga, a vivi vona a leho na Vure a ratea, a vuhuna e Isu Kristo i korimule iau. ¹⁸ I uka ma ga ta na maka maki tavula. Ga ta kavakava kunana na leho e Kristo i habi a nitora nau ni rata. A leho nau, a vakalongo, a vakasiri a nitana Vure ne huriki i uka ma ria a Iuda, ri gi longototo. ¹⁹ A Hanu Kiripiripi i habi nau a nitora ni rata a nivakasiri, lakea i vakatubu o Ierusalem, i vano liu o Ilirikum, a vakalobo a leho nau ni vakalongo a Velenga Kamumu ne Kristo. ²⁰ A ngaru hateka ni vakalongo a Velenga Kamumu ne Kristo na maka tanga i uka ma ri longo ma, a vuhuna a koi ni leho langa tabu na leho na viri i vakatubu mugea pali. ²¹ I manga a ngava ni here puru na Hinere, i ta maea,

“E huriki i uka ma ri longo ma, bara ri longokilala,

E huriki i uka ma ni vakalongo ma, bara ri longokilala.”

E Paulus i Ngaru ni Matai e Rom

²² Ra i mavonga, balaka kupo ta ga lakea ne mua, pali a dala nau ni putukari. ²³ Na pida i kupo a ngaru ni matai mua. Pali ngane, a tanga lobo na tabeke nga ri longo pali a Velenga Kamumu, ²⁴ lakea ngane ga lakea o Spein. A pasimata ni matai mua na tahuna a polo na tanga ne

¶ 15:11 Sng 117:1 ¶ 15:12 Ais 11:10; Kap 5:5 ¶ 15:15-16 Rom 1:5; 11:13

× 15:20 2Ko 10:15-16 ¶ 15:21 Ais 52:15 ¶ 15:22 Rom 1:13

mua. A ngaru ni made turane mua popote, muri mu tuhori iau na nilaho nau, ga vano. ²⁵aPali ngane ga sike taro o Ierusalem, ga taparaki a moni ne huriki a tara ne Kristo vonga, ²⁶ba vuhuna e huriki a tara ne Kristo na tabeke ne Masedonia, e Akaia, ri habi a moni ni tuhori e huriki a tara ne Kristo ranga o Ierusalem ri matasia. ²⁷cRi vivi ni kori ria. I manga a makoli ne ria, a vuhuna e huriki i uka ma ria a Iuda ri longo a Velenga Kamumu, ra i valai ne huriki a Iuda. I mavonga i kamumu ri gi koli, ri gi kori na moni e huriki a Iuda matasia. ²⁸Ga taparaki taro a moni nga, muri ga malaga o Ierusalem, ga lakene, ga matai mua. Muri bara lakea o Spein. ²⁹dA lohoka vona, na tahuna a made turane mua, e Kristo bara i vakabagetu hita.

³⁰eMua e huriki a turagu, hita a tara ne Isu Kristo a Bakovi Dagi. A Hanuna Vure i rata hita si vangaru. A ngaru hateka si gi rura ni vasileki na Vure, ge tuhori iau. ³¹Mu vasileki na Vure ge korimule iau na limane huriki a Iuda o Iudea i uka ma ri luhoi torea e Kristo. Mu vasileki vona e huriki a tara ne Kristo o Ierusalem ri gi vivi vona a moni ga habi ne ria. ³²Mu vasileki maea, a Vure ge ngaru, bara luve ne mua. Bara luve turana nivivi, mu gu vakatora tabu a niluhoi nau. ³³A Vure, ra viri i habi a nivalemu ne hita, ge made turane mua.

16 I muholi.

E Paulus i Talo e Huriki a Murimuri

¹E kurabane hita tara, a rana e Pibi, i popote bara i bele ne mua. Ia a ngatavine kamumu, a vora na lotu o Senkria. ²A ngaru mu gu taguia na rane Bakovi Dagi, na narone huriki a tara na Vure. A ra maki i ngarua, mu kori kunanea, a vuhuna i tuhori pali e huriki ala kupo. Iau tara, i kori iau.

³fA haro kamumu ne Akuila rua e girihina e Prisila. Ru leho turagu na leho ne Isu Kristo. ⁴I popote ru gu mate ni korimule iau. I uka ma iau kunana a kavurike rua. E huriki a tara ne Kristo i uka ma ria a Iuda, ria ranga ri kavurike rua. ⁵A haro kamumu ne huriki a tara ne Kristo ri vapopo na ruma ne rua.

A haro kamumu ne Epainetus. A ngaru hatekea. Ia a viri i luhoi torea e Kristo muga ne huriki lobo o Asia. ⁶A haro kamumu ne Maria, i rata a leho dagi ni kori mua.

⁷A haro kamumu ne Andronikus, e Iunias. Rua a kabu nau. Hosi mete dili palupu na bavi. E huriki a apostolo ri lohoka kamumu ne rua. Ru luhoi torea e Kristo muga ne nau.

⁸A haro kamumu ne Ampliatus. A ngaru hatekea, a vuhuna miri luhoi torea e Bakovi Dagi.

^a 15:25-26 1Ko 16:1-4 ^b 15:26 Apo 24:17; 1Ko 16:1; 2Ko 8:1; 9:2,12 ^c 15:27 1Ko 9:11

^d 15:29 Rom 1:11 ^e 15:30 2Ko 1:11; Kol 4:3; 2Tes 3:1 ^f 16:3 Apo 18:2

⁹A haro kamumu ne Urbanus, i leho turane mia na leho ne Kristo. Mu habi a haro kamumu nau vona e Stakis, a ngaru hatekea. ¹⁰Mu habi a haro kamumu ne Apeles. A Vure i vivi vona, a vuhuna i dili na nimadihi, i uka ma i lohoplea a Vure. A haro kamumu ne huriki a kabu ne Aristobulus. ¹¹Mu habi a haro kamumu ne Herodion, a kabu nau. A haro kamumu ne huriki a kabu ne Narsisus, ra ri laho turane Bakovi Dagi. ¹²Mu habi a haro kamumu ne Tripena turana e Triposa. Ru leho hateka ni rata a leho ne Bakovi Dagi. A haro kamumu ne Persis. A ngaru hatekea. I leho hateka na leho ne Bakovi Dagi. ¹³^gA haro kamumu ne Rupus, a bakovi kamumu hateka ni muri ne Bakovi Dagi. A haro ne kinana. I manga e nana muholi. ¹⁴A haro kamumu ne Asinkritus, e Plegon, e Hermes, e Patrobas, e Hermas; e huriki a viri ranga ri made turane ria. ¹⁵A haro kamumu ne Pilogus, e Iulia, e Nereus rua e kurabana, e Olimpaspas, turana e huriki a tara ne Kristo ri made turane ria. ¹⁶^hMu vangaru, mu vatagui na naro kamumu. E huriki a tara ne Kristo koea ri talo rike a haro kamumu ne mua lobo.

Ranga Bakovi Ri Vakahale a Lotu

¹⁷ⁱMua e huriki a turagu, mu matadoko vona e huriki ri rata mua mu vagege. Mu matadoko vona e huriki ri tovo a ngava taminga, ri rata e huriki ri ngalahere na Vure. A ngava ri tovo vona i vaperesi na ngava ni tovo mua vona muga. Mu malele ha ne ria. ¹⁸^jE huriki nga i uka ma ri rata a leho ne Kristo a Bakovi Dagi ne hita. Ri ngaru ni ramai a ningaru ne ria kunana. Ri voko e huriki na ngava, ri tami e huriki a muri golu. ¹⁹^kE huriki lobo ri lohoka pali ne mua, mu longototoa a Vure. I mavonga a vivi ne mua. Pali a ngaru mu gu lohoka vona a ra maki i kamumu, mu gu lele rau vona a maki hale. ²⁰^lA Vure a viri i habi a nivalemu. I uka ma ge tabaka, bara i pahamomoa e Satan polotano na vahane mua. A Bakovi Dagi ne hita, e Isu Kristo, ge rata kamumu mua.

²¹^mE Timoti, a bakovi i leho turagu, i talo rike a haro kamumu ne mua lobo. E huriki a kabu nau, e Lusius, e Iason, e Sosipater, ria ranga ri talo rike a haro kamumu ne mua.

²²Iau e Tertus a here polo ne Paulus, a raukea iea. A talo rike a haro kamumu ne mua na rane Bakovi Dagi.

²³⁻²⁴ⁿE Gaius i talo rike a haro kamumu ne mua. I matakari kamumu iau, turana e huriki ri leho na lotu, na ruma vona. E Erastus, a bakovi ni matakari a tava na tanga dagi, rua e turane hita e Kuartus, ru talo rike a haro kamumu ne mua.

^g 16:13 Mrk 15:21 ^h 16:16 1Ko 16:20; 1Pe 5:14 ⁱ 16:17 Mat 7:15; Tit 3:10

^j 16:18 Pili 3:19; 2Pe 2:3 ^k 16:19 Rom 1:8; 1Ko 14:20 ^l 16:20 Vuh 3:15

^m 16:21 Apo 16:1-2; 19:22; 20:4 ⁿ 16:23-24 Apo 19:22; 1Ko 1:14

A Ngava ni Vakabagetu

²⁵°A Vure i tahoka a nitora ni vakatora a niluhoi ne mua, i manga a Velenga Kamumu a taki mua vona na tahuna a vara mua ne Isu Kristo. Na pida i kupo hateka a Velenga Kamumu iea i tabuli kapiloho. ²⁶Pali ngane i bele kavakava. A ngava ne huriki a propet hosi ni taki tala ngane, e huriki na tanga lobo ri longo a Velenga Kamumu, a vuhuna a Vure ra i mahuri vakaroro i taki ge bele mavonga, e huriki ri gi luhoi tora ia, ri gi longototoa.

²⁷A Vure i taku kunana, i tahoka a lohokanga lobo. E Isu Kristo ge rata hita si gi kavurikea vakaroro. I muholi.